

Okruh a střed

Reinkarnace v křesťanství

Reinkarnace jako zkušenost vlastního Já

Bible a převtělování

Kristus a karma člověka

Reinkarnace z hlediska přírodních věd

Obsah:

REINKARNACE V KŘEŠŤANSTVÍ.....	1
Obsah:.....	2
<i>Vážení čtenáři,</i>	3
Myšlenka reinkarnace v kontextu tradičního křesťanství.....	4
Reinkarnace a Bible.....	4
Jedinečnost lidské osobnosti.....	4
Karma a milost.....	5
Od inkulturace ke kultuře rozhovoru.....	6
Cesta církevníkova.....	7
Origenův komentář k Janovu evangeliu.....	7
Reinkarnace ve světle Křesťanského smýšlení.....	10
Reinkarnace v kontextu celé Bible.....	11
Reinkarnace a vykoupení.....	11
Osobní vztah k reinkarnaci a karmě.....	12
Západní pojetí reinkarnace v díle G. E. Lessinga.....	13
RUDOLF STEINER.....	13
Kristus a karma člověka.....	14
Znovuvtělení a Bible.....	15
Reinkarnace jako zkušenost lidského Já.....	16
Reinkarnace z hlediska přírodních věd.....	18
Žít opět na zemi - proč?.....	19
Dějiny druhů -- staré téma v novém hávu. Nadčasová a časová povaha druhů.....	19
Člověk jakožto svůj vlastní druh.....	20
Reinkarnace jako nová podoba dějin druhů.....	20
Bible a převtělování.....	21
Trpí děti za hříchy rodičů?.....	21
Může člověk hřešit v mateřském lůně?.....	21
Je to jen písařská chyba?.....	21
Nenarodit se.....	22
Eliáš a Jan Křtitel.....	22
Musí všichni křesťané přijímat myšlenku reinkarnace?.....	22
Hrozí ztráta dětství?.....	23
První období dětství.....	23
Postižené dítě.....	23
Osudové vztahy.....	24
Opakování pozemských životů.....	24
Idea reinkarnace v pohádkách a pověstech.....	26

Vážení čtenáři,

REINKARNACE V KŘEŠŤANSTVI je tématem prvního čísla časopisu *Okruh a střed* v nové úpravě. Obvykle se má za to, že křesťanství je nepřítelem reinkarnační myšlenky, že ke křesťanství patří důraz pouze na jeden jediný život, po kterém končí každá šance k nalezení Boha. Tento časopis by chtěl alespoň trochu ukázat, že to není jediný možný pohled, a upozornit, že odlišné názory existovaly i v rámci prvokřesťanských církevních obcí (a ve skrytosti po celou dobu existence křesťanství).

Můžeme si klást otázku, zda reinkarnace existuje či nikoli, jenže na takto teoreticky položenou otázku stěží nalezneme uspokojivou odpověď protože k pevné jistotě nám obvykle chybí potřebné vlastní poznání. Běžné poznání všedního života tady nestačí, ani akademická věda zde nenalézá, čeho by se chopila, a proto, je-li skutečně poctivá, odmítne vyslovit jakýkoli soud. Jiné způsoby poznání jsou jen obtížně sdělitelné. Říká-li kdo, že tato poznání má, můžeme mu věřit, a také nikoli.

A přece někdy roste v člověku určité poznání, které zprvu začíná snad jako nejasné tušení a mění se postupně ve vědomí skutečností přesahujících každodenní lidskou zkušenost. Toto poznání, tato osobní zkušenost v nejhlubších lidských věcech je na teoretické rovině jen málo přenositelná. Přesto o ní lidé nemohou mlčet, protože cítí, že se dotýká toho nejhlubšího v člověku, ba sahá ještě mnohem dál.

Ale myšlenka reinkarnace nemá smysl jako nějaká polotajná nauka, kterou si mezi sebou vyměňují zasvěcení nebo ti, kteří se za ně považují. Má ohromný význam pro praktický každodenní život jednotlivce i společnosti lidí. Najednou poznáváme, že život je daleko bohatší a už dnes mnohem delší že nekončí, ale pokračuje dál, do budoucna. Přitom nejde o překonání strachu ze smrti -- strach ze smrti by přece křesťan neměl příliš mít, ať je to s reinkarnací jakkoli. Reinkarnace však umožňuje nahlížet život svůj i životy druhých lidí z mnohem větší perspektivy, v níž lze uvidět jednotlivé skutečnosti v jejich pravém rozměru a vzájemném poměru.

A je zde ještě jedna věc. Myšlenka reinkarnace je pevně spojena se skutečností **karmy**, tedy osudu, který si člověk sám vytváří. Osud vzniká zejména setkáváním a jednáním s druhými lidmi. Proto když jeden člověk hledí na osud druhého člověka, může v něm zahlédnout i sám sebe, svou minulost i svou budoucnost. Poznává druhého člověka jako svého bližního. Myšlenka reinkarnace a karmy ukazuje nesprávnost a nesmyslnost každého sobectví, které si dětinsky namlouvá, že není s ničím spojeno.

Vzájemné proplétání lidských osudů se podle křesťanské reinkarnace setkává v Kristu Ježíši, který svým vykupitelským činem na sebe vzal osud celého lidstva. Proto se také správně říká, že když se setkávám se svým bližním, setkávám se v něm se samým Kristem.

Ať už hledíte na myšlenku reinkarnace příznivě či nikoli, přejeme vám, vážení čtenáři, abyste nad časopisem **Okruh a střed** strávili dobré chvíle a aby se následující stránky staly podnětem pro nové myšlenky, které vám přinesou užitek.

První číslo letošního časopisu **Okruh a střed** má neuvěřitelných 56 stránek. Stáli jsme před nelehkou volbou: buď ponechat všechny články a zvýšit cenu časopisu nebo počet článků omezit. Nakonec jsme se rozhodli, že jednotlivá čísla letošního ročníku nebudou mít stejnou cenu, ta se bude lišit podle rozsahu časopisu. Předplatitelům však pro tento rok samozřejmě zaručujeme jednotnou cenu. Myslete prosím na to, že časopis **Okruh a střed** je hrubě nevýdělečný podnik, jehož existenci vydavatel, Obec křesťanů, dotuje. Chcete-li tedy pomoci myšlenkám, které v tomto časopise nalézáte, seznamte s ním své přátele a známé a upozorněte je na možnost předplatit si časopis **Okruh a střed**.

Těšíme se na shledání v příštích číslech, která přinesou další podnětná témata. V letním čísle se dočtete o **duchovních aspektech vztahu muže a ženy**, na podzim se budeme zabývat **apokalypsou** a vánoční číslo bude věnováno **tajemství dvou Ježíšů**.

Redakce

Myšlenka reinkarnace v kontextu tradičního křesťanství

MILAN M. HORÁK

Reinkarnace je v módě. Není nesnadné najít dnes psychologa, který vás provede vašimi minulými životy pomocí hypnózy, nebo gurma, který to zvládne i bez ní. Už i v menších městech narazíte na karmické poradny a mezi esoterickou smetánkou patří k dobrému tónu být znovuvtělením královny ze Sáby, svatého Františka nebo aspoň Perchty z Rožmberka.

Nezaujatý současník, který to všechno vidí a slyší, ale sám o reinkarnaci zatím moc nepřemýšlel -- a takových je navzdory reinkarnační konjunktuře většina -- má nejlepší důvody k pořádné skepsi. Vždyť zpravidla stačí, aby se zeptal tří různých jasnozřivců, a už má tři zcela odlišné verze svého minulého života. Nebo aby si spočetl, kolik je právě na světě znovuvtělených Césarů, Maří Magdalén či Janů Ámosů Komenských a jak málo naproti tomu bezejmenných mužů a žen z lidu, nevolníků, kteří nikdy nespátřili sousední vesnici, nebo děti, které předčasně zkosila spála.

Tuto oprávněnou skepsi dodatečně posiluje skutečnost, že myšlenka opětovných životů v pozemském světě nepatří ke všeobecně vžitě kulturní tradici českých zemí. Řada odpůrců proto vedle poukazu na blouznivé výstřelky některých propagátorů reinkarnace sahá k tvrzením, že se jedná o myšlenky české (resp. evropské) kultury zcela cizí a pro zdejšího člověka nevhodné, ne-li škodlivé. Na obou stranách rostou barikády a otázka reinkarnace je obklopena atmosférou, v níž se jen stěží dá věcně diskutovat.

Reinkarnace a Bible

V dané souvislosti nás sotva překvapí, že odpůrci reinkarnace nacházejí své nejpevnější bašty uvnitř tradičních křesťanských církví. Ty se cítí být vyzvány k boji už skutečností, že myšlenka reinkarnace nezapadá do navyklých schémat kulturní tradice, za jejíž ochránkyně se církve nezdídky považují. Navíc se reinkarnační myšlenka týká lidské duše, tedy stěžejní oblasti náboženského působení, a tak vnuká pocit podezřelé konkurence.

Hlavní argumenty proti myšlence opětovných pozemských životů, které lze slyšet z církevní strany, se týkají tří oblastí. První jsou výše zmíněné kulturní souvislosti reinkarnačního učení -- namítá se, že reinkarnace je prý zcela cizí hebrejskému myšlení, z něž křesťanství vychází, resp. myšlení "západního člověka" vůbec. Druhá oblast námitek se týká samotného křesťanského učení -- myšlenka znovuvtělení prý redukuje osobnost člověka nad míru teologicky únosnou a související učení o karmě prý odporuje myšlence o vykoupení člověka božskou milostí. Třetí oblastí, na níž se námítka soustředí, je údajná protibibličnost reinkarnačního učení.

Poslední skupina argumentů se dá vyvrátit nejsnadněji -- v celé Bibli se totiž nemluví ani pro reinkarnaci, ani proti ní. Při troše snahy se dají samozřejmě obě pozice na určitých biblických místech interpretovat, právě tak, jako se z příběhu o zastavení Slunce (Jozue 10,13) ve středověku odvozovalo, že Slunce musí obíhat kolem Země a heliocentrický názor že je protibiblický. Bible se však k astronomickému poměru mezi Sluncem a Zemí nevyjadřuje; na daném místě se jí nejedná o popis sluneční soustavy, nýbrž o Jozuův boj a o důkaz Boží moci; posouzení vztahu vesmírných těles přenechává astronomům. Právě tak se ale Bible vyhýbá i jasnému vyjádření o reinkarnaci. Všechna místa, která bibličtí odpůrci reinkarnace interpretují jako doklady svého názoru, mluví v kontextu o něčem úplně jiném a dají se stejně dobře vykládat i naopak. Výborným příkladem je právě místo, v němž biblisté vidí nejjasnější vyvrácení reinkarnace, tedy verš 9,27 v dopise Židům, který Kraličtí překládají: "A jakož uloženo lidem jednou umřít, a potom bude soud, tak i Kristus jednou jest obětován, k shlazení mnohých lidí hříchů." Jednak zde totiž autor nemluví o otázce reinkarnace, nýbrž o dostatečnosti Kristovy oběti pro spasení lidstva, jednak je ze souvislosti zřejmé, že slovo "jednou" ("hapax") zde neznamená počet možných smrtí, nýbrž skutečnost, že člověk jednou propadl smrti a byl podroben Božím soudu, a tudíž stačí, že se i Kristus jednou obětoval.

Jedinečnost lidské osobnosti

Těžší je vypořádat se s argumenty teologickými. Přerov mezi jednotlivými životy je totiž tak výrazný, že se osobní identita člověka, tedy veličina pro křesťanský postoj ke světu náramně důležitá, zdá na první pohled zcela ztracená: Člověk byl v minulém životě někým zcela jiným, měl jiné tělo, jinou mateřštinu, jiné pohlaví, jiné společenské postavení, a navíc si nic z toho v tomto životě nepamatuje. Pro křesťanské pojetí je ale nezbytné, aby byl člověk osobností, která je schopna své konání vědomě řídit a nést za ně odpovědnost. Jak je to možné, když je v každém životě všechno úplně jinak? Odpověď, že lidské "já" je i v novém životě totéž, tazatele sotva uspokojí, protože si svou osobnost zbavenou všech konkrétních znalostí a dovedností, názorů a zvyků, zálib a pocitů zpravidla neumí dost dobře představit.

Život sám nám však ukazuje, že všechny tyto duševní veličiny, které běžně považujeme za nezbytné pro zachování lidské identity, mohou mnohdy chybět i v případech, kdy o zachování identity není pochyb. Představme si třeba člověka, který v opilosti někoho zranil, ale po vystřízlivění si už na nic nepamatuje. Zapomnění ho nezbavuje odpovědnosti za jeho čin; zranění druhého člověka je nepopíratelná skutečnost, svědkové neblahé události vypovídají o jeho zavinění. Vlastní vzpomínka na tuto událost mu chybí, ale svět kolem něj o ní svědčí jasně a spolehlivě. Může se sice vzpouzet, odmítnout odpovědnost, popírat svou vinu, ale tím na věci nic nezmění; anebo může svou odpovědnost uznat a snažit se nyní vědomě svůj skutek napravit, nakolik je to možné.

Podobně si můžeme představit i souvislost minulých pozemských životů s životem nynějším -- osobní paměť se ztrácí, ale svět svědčí o minulých skutcích, tj. člověk má svou karmu, s níž se musí vypořádat. Osobní odpovědnost je zachována, člověk má možnost i přes přeryvy mezi jednotlivými životy vést vědomě své konání. Přirovnání opilecké ztráty paměti k reinkarnaci je samozřejmě velmi nedokonalé. Opilec si sice po vystřízlivění nic nepamatuje, ale je stále sám sebou ve shodě s běžnou představou - má totéž tělo, tytéž zvyky a sklony, tytéž city a myšlenky jako předtím. Při znovuvtělení se však i toto všechno ztratí -- dá se pak skutečně mluvit o jedné osobnosti, která prochází více životy? Není to prostě jen řada zcela různých lidí, z nichž vždy následující pyká za provinění předchozího, ale kteří jinak nemají nic společného, jsouce spojeni jen naší hojnou fantazií?

I na tuto námitku nám odpovídá život sám: Ať pohlédneme na jakoukoli z vlastností duše, jejichž spojitost je při znovuvtělení přerušena, nalezneme kolem sebe lidi, kteří zažili během jediného života podobný přeryv. Pomysleme na milióny uprchlíků, kteří museli opustit životní situaci, v níž se nacházeli, přišli o majetek i o své blízké, ztratili svou společenskou identitu a přesto si zachovali identitu osobní; na tisíce lidí, kteří se následkem úrazu nebo nemoci ocitli ve zcela nové situaci tělesné, a přesto zůstali identičtí sami se sebou; na lidi, kteří prodělali duchovní zážitek, který zcela změnil jejich postoj ke světu, a přece zůstali osobně titíž; na ty, kdo ztratili paměť vlivem úrazu nebo ve stáří, a přesto dále působili jako tytéž osobnosti. I při sebevětším osudovém přeryvu totiž zůstane něco v člověku zachováno, něco, co není dáno obsahem jeho paměti, jeho znalostmi, představami, city a sklony, ale co se projevuje v základech postoje ke světu, ve schopnosti vypořádat se se svým osudem, v náladě mezilidských vztahů.

Mnoho lidí v dnešní době během jediného pozemského života prodělává tak zásadní vnitřní vývoj, že jejich názory, city a zvyky na začátku jejich dospělosti a na konci jejich života se liší více, než duše dvou zcela různých lidí na opačných stranách zeměkoule. Jejich životem se však táhne červená nit, stopa celistvé a nezaměnitelné osobnosti, která prochází nejrůznějšími stavy duchovního vývoje, zevně v každou chvíli k nepoznání jiná, ale v jádru své bytosti stále táž. Nechceme-li takovými lidem upírat jejich osobní identitu, nemůžeme o ztrátě identity mluvit ani v případě znovuvtělení.

Karma a milost

Druhá oprávněná teologická námitka vůči reinkarnaci se týká vztahu mezi zákonem karmy a působností Kristovy oběti. Zákon karmy je morální formou zákona akce a reakce: Cos učinil, musíš odčinit. Skutky vykonané v minulém životě zasluhují pozitivní či negativní odplatu; ta se projeví jako výchozí bilance života příštího. Člověk putuje ze života do života, svými chybami se učí, jeho bilance je čím dál tím lepší, až jednou dosáhne dokonalosti.

V zásadním rozporu s touto představou se zdá být pojetí křesťanské: Lidstvo v pravěku svého vývoje padlo do hříchu, jeho přirozenost je porušena; ať se člověk snaží sebevíc, jeho provinění se vrší jedno na druhé, odčinit se dá jen malá část -- zloděj může vrátit peníze, které ukradl, ale nemůže smýt trápení, které okradenému způsobil, a ani sebestopelnější vrah nedokáže vrátit život své oběti. Ovšem ani člověk, který nezabíjí, nekrade a nelže, se nedokáže vyprostit z kletby nenapravitelné viny -- kolika lidem během svého života způsobil trápení zcela nechtěně, třeba dobře míněným slovem, které druhý špatně pochopí, kolik životního prostředí zničí jen tím, že se narodí do naší dnešní společnosti a že v ní být jen skromně žije! Ano, možná se lze vyhnout této narušené společnosti, stáhne-li se člověk do poustevny v hlubokém lese a bude-li se nadsmrti živit kořínky, možná lze dosáhnout dokonalosti, stráví-li člověk dny a noci v modlitbách a meditaci. Taková nenarušenost a dokonalost je však klamná, protože zapomíná, že i nevykonaný dobrý skutek či zanedbaná pomoc bližnímu vytváří vinu a že už tím, že jsme se narodili a byli přinejmenším určitou dobu živeni a vychováváni, máme vůči ostatním lidem dluh, z něhož se nelze jen tak vyvléknout. Ať chceme či nechceme, jsme spjati s celým lidstvem, ale tím máme i podíl na proviněních lidstva vůči Bohu, přírodě i lidem. Křesťanství v této souvislosti mluví o "dědičném hříchu", o vině, která na nás spočívá už tím, že jsme lidé, jako dědičná choroba, kterou předáváme svým dětem v plné síle, ať už jsme osobně dosáhli sebevětších vnitřních pokroků.

Proti tomuto na první pohled beznadějnému obrazu světa však křesťanství staví skutečnost Boží milosti. Bůh shlíží na padlé lidstvo a na svět, který se vinou lidstva řítí do záhuby, a sesílá na svět své tvůrčí Slovo, svého jednorozeného Syna, aby světu pomohl. Ne za naše zásluhy, ale prostě proto, že nás miluje. Kristus na sebe bere naše hříchy a umírá na Golgotě, aby po třech dnech smrt přemohl, aby zrodil sílu, která dokáže i nejhlubší pád proměnit v nový vzestup. Můžeme-li se stát dokonalými, pak jediné tak, že se spojíme s touto silou Kristovou. Nakolik jsme spojeni s Kristem, natolik jsme osvobozeni od zděděné viny, od pout naší porušené přirozenosti. V

Kristu prožíváme znovuzrození" (pozor, nezaměňovat se znovuvtělením) -- místo hříchu, kterému jsme dosud otročili, dostáváme Krista jako nového Pána, jsme noví lidé, minulá vina už nad námi nemá moci.

Učení o karmě a křesťanské učení se zde zdají být zcela nesladitelné: Na jedné straně stojí nevyhnutelný následek vlastních činů, na druhé straně osvobození ode vši nevyhnutelnosti skrze spojení s Kristem (čili víru, jak toto spojení v křesťanství obvykle nazýváme). Na jedné straně dokonalost získaná dlouhodobým vlastním úsilím, na druhé straně dokonalost vzniklá podílem na dokonalosti Boží.

Rozpor můžeme vyřešit pomocí stejného postupu, jaký jsme použili v otázce kontinuity lidské osobnosti -- pohlédneme na otázku karmy, tedy následků vlastních činů, během jediného pozemského života. Představme si nejprve, že si člověk od někoho vypůjčil peníze. Ať je křesťan nebo pohan, je povinen peníze v určenou dobu vrátit; víra v Krista ho od této povinnosti rozhodně neosvobozuje. Tedy vidíme první oblast, kde může typicky působit zákon karmy, aniž se dostane do rozporu s křesťanským učением o osvobození -- povinnost vyrovnání našich hmotných či morálních dluhů vůči jiným lidem a tvorům, vůči společnosti, přírodě a světu.

U dluhu můžeme samozřejmě doufat v to, že nám věřitel dluh odpustí. Doufáme proto v odpuštění jiných lidí, a samozřejmě též v odpuštění Boží, protože Bůh je Pánem veškerenstva, a jakýkoli dluh vůči komukoli nebo čemukoli je i dluh vůči Němu. Zde se však dostává ke slovu otázka spravedlnosti a správnosti: Je kupříkladu možné odpustit vraždu vrahovi, který svého činu nelituje a má v plánu vraždit i nadále? Křesťanská tradice mluví v této souvislosti o "účinné lítosti" jako o nutném předpokladu odpuštění. Ještě těžší předpoklad jmenuje Kristus sám, když vyučuje učedníky modlitbě: "Neodpustíte-li lidem, ani Otec váš vám neodpustí." Podmínkou odpuštění je, že dlužník sám udělal vnitřní krok, k němuž by jinak byl donucen splácením dluhu. A tady vidíme další oblast, kde se zákon karmy a myšlenka osvobození Kristem nevyklučují, ale doplňují -- kde je chybující člověk dosud v zajetí svých chyb nebo si v nich dokonce libuje, tam platí železný zákon splácení dluhu do posledního měďáku; kde chybující rozpozná své chyby a vnitřně je přemůže, tam se otvírá brána osvobození.

Neznamená to ale, že Boží milost je omezená, že platí jen pro ty, kdo své nedostatky přemohou vlastní silou? To by přece bylo neslučitelné s křesťanským učением; musí tedy křesťan nakonec představu karmy přece jen zavrhnout? Nikoli. Uvedené omezení totiž není dáno omezeností Boží milosti, nýbrž závisí jen na tom, jakou měrou člověk užívá svobodné vůle, která mu byla dána. Nakolik se sami chceme osvobodit od pout pozemské nutnosti, nakolik se v tomto smyslu otevřeme osvobozující Boží moci, natolik jsme svobodni. Spasení jsme milostí Boží, spása je nám dána a jen čeká na to, abychom ji přijali. Cesta k jejímu přijetí však může být namáhavá anabáze, klopotná stezka vědomého sebeproměňování. Karma a milost se vzájemně doplňují -- a to bez ohledu na to, zda počítáme s jediným pozemským životem, nebo s opakovaným znovuvtělováním.

Od inkulturace ke kultuře rozhovoru

Nedá-li se z křesťanské pozice proti myšlence reinkarnace namítat nic biblicky ani teologicky, zbývá již jen otázka, zda reinkarnace neodporuje židovskému nebo řecko-evropskému myšlení, tedy oběma ideovým zdrojům křesťanství. Kdyby se ukázalo, že je s nimi neslučitelná, museli by její obhájci buď zcela opustit půdu křesťanství nebo popřít celé dosavadní křesťanské dějiny jako slepou uličku vývoje.

Už zběžný pohled na některé momenty evropské kultury a židovství však ukáže, že takovýto drastický krok nehrozí. V řecké filosofii spatřujeme myšlenku opětovných životů na zemi už u Platóna a jeho následovníků, tedy již dlouho před nástupem křesťanství. V křesťanské éře pak nacházíme znovuvtělování přinejmenším jako naznačenou možnost u více osobností -- nejlepším příkladem je církevní otec Origenes, k němuž se ještě vrátíme. A konečně můžeme jmenovat osvícenského filosofa Gottholda Ephraima Lessinga, v jehož traktátu *Výchova lidského pokolení* (1780) se myšlenka reinkarnace objevuje jako nutný důsledek křesťanského pohledu na dějiny světa, a to jasně zformulovaná a podložená fundovanou úvahou.

V židovství se setkáváme s myšlenkou opětovných pozemských životů v daleku bohatší míře než v křesťanství. Pravděpodobně nejstarším svědectvím o ní je Origenova zmínka o "tajných naukách" Židů, která dokládá, že na počátku třetího století se v židovství o reinkarnaci přinejmenším mluvilo, byť nevíme, nakolik byla uznávána. Zcela jasně vyslovena a popsána je reinkarnace v dílech středověkých kabalistů, kteří tvrdí, že se jedná o učení, které zastával už Mojžíš. Bez znovuvtělování by bylo nemyslitelné rovněž celé chasidství, tedy nejvýznamější nábožensko-obnovné židovské hnutí posledních staletí; z chasidských kruhů pochází i přední současný badatel o reinkarnaci Yonassan Gershon, známý svými výzkumy o nových vtěleních obětí holocaustu.

Tim jsme ovšem vyčerpali všechny věcné argumenty, kterých může odpůrce reinkarnace užít. Reinkarnace se ukazuje jako "pro křesťana nezávadná"; nic nemluví proti tomu, aby si i zcela tradiční křesťan zkusil některá záhadná biblická místa vyložit pomocí reinkarnační myšlenky. Současně se ale na obzoru objevuje nové nebezpečí -- reinkarnační interpretace některých biblických míst jsou až svůdně logické, protože vykladač nezřídka zapomene, že jakkoli je znovuvtělování z hlediska křesťanství možné, není nutným obsahem křesťanského poselství. Mnozí křesťanští zastánci reinkarnace se pak začínají podobat svým odpůrcům -- kdo nevěří v opětovné životy, není pro ně správný křesťan. Reinkarnaci začínají nacházet v Bibli na každém kroku a pokud se jim zdá, že někde chybí, obviňují církev, že biblické texty zmanipulovala a nechala zmínky o reinkarnaci vyškrtat. Seriózními odpůrci reinkarnace jsou pak zcela právem obviněni z blouznění, myšlenka znovuvtělování opět získává punc hubbuku, věcná diskuse se stává nemožnou. Obranou proti tomuto nebezpečí

nám může být právě poznána nezávislost křesťanství a reinkarnace. Víme-li, že křesťanství bez reinkarnace je právě tak myslitelné jako křesťanství s reinkarnací, proměňuje se náš názorový odpůrce v diskusního partnera, vedle nějž můžeme klidně sedět u oběda nebo v kostele. Víme-li, že spása našeho protějšku nezávisí na jeho vztahu k otázce opakovaných pozemských životů, ztrácíme nutkání přesvědčit ho o své pravdě za každou cenu. Vezmeme-li si tyto poznatky k srdci, otvírá se pole věcné rozpravě.

Cesta církevníkova

Za první pokus o věcnou křesťanskou diskusi o možnosti opakovaných pozemských životů vděčíme člověku, jehož vliv na formování a vývoj učení křesťanské církve byl mnohem mohutnější, než si tradiční teologie běžně přiznává - církevnímu otci Origenovi (185-254). Tuto diskusi nacházíme v jeho komentáři k Janově evangeliu, jakoby mimochodem připojenu k pojednání o otázce vztahu mezi Janem Křtitelem a Eliášem; tím je i dána její určitá kusost. Autor sám dodává, že dotčené otázky by si zasloužily samostatného pojednání; nakolik však otázky reinkarnace dále rozpracoval, nedokážeme už dnes posoudit, protože tři století po Origenově smrti byly některé články jeho učení prohlášeny za bludy a jeho spisy byly hromadně ničeny, takže jich dnes známe pouze malou část. Právě svou stručností a bezprostředností je však diskuse v komentáři k Janově evangeliu cenná; právě to ji činí určitým praobrazem všech podobných diskusí v pozdějších dobách.

V rozpravě se hlásí o slovo nejprve přívrženec reinkarnace. Jeho diskusním protějškem je "církevník" (ekklésiastikos), tedy člověk, který má k církvi podobný vztah jako zahradník k zahradě -- člověk, který o církev pečuje a kterému záleží na jejím zdraví a kráse i na tom, aby byla užitečná světu. Konkrétní argumenty obou účastníků rozpravy se opírají především o doslovné citace z Písma, tedy pro nás dnes -- pokud nejsme bibličtí fundamentalisté -- nejsou tak bezprostředně přesvědčivé. Podnětný je pro nás jednak způsob diskuse, jednak celkové pojetí diskutované otázky: Oba diskutující se ukazují jako umírnění a rozumní; po teatrálních proklamacích a nevěcném osočování, jak je známe z diskusí o reinkarnaci dnes, není v Origenově komentáři ani stopy. Přívrženec reinkarnace se snaží dokázat, že myšlenka znovuvtělování se dá vyčíst z Písma; protože se jedná o vztah mezi prorokem Eliášem a Janem Křtitelem, nabývá tato myšlenka potažmo významu i pro pochopení Kristova příchodu vůbec. Církevník tvrdí, že reinkarnace není z Písma dokazatelná. Všechna místa, která se zdají vypovídat o reinkarnaci, se dají vyložit i jinak, byť to mnohdy vyžaduje složité myšlenkové konstrukce. V tomto smyslu také pasáž o reinkarnaci končí -- reinkarnace není nutná, křesťanské učení se bez ní obejde. Církevník ji ovšem nezavrhuje, ale dospívá ke skupině zajímavých otázek, které v souvislosti s reinkarnací vyvstávají. Z textu ovšem hned vysvítá, že tyto otázky patří spíše do filosofie, psychologie a antropologie; pro křesťanské poselství nejsou prvořadé. Autor je tedy odkládá stranou a pokračuje v tom, o čem mu vlastně šlo -- ve výkladu Janova evangelia.

Zvláštní zakončení diskuse, kdy není možno rozlišit, co říká diskusní postava církevníkova a co autor sám, i názorový vývoj církevníkův, který na začátku myšlenku znovuvtělování "odmítá coby lež" a na konci dospívá k otázkám, které by člověk odmítající tuto myšlenku "coby lež" sotva položil, i skutečnost, že Origenes sám se častěji ve svých spisech označuje za církevníka (ekklésiastika), nás nechávají tušit, že církevník zde zastupuje samotného autora. A právě tím je pro nás Origenův komentář tak cenný -- jako svědectví o osobní cestě člověka, o názorovém zápasu ve vlastním nitru křesťanského teologa.

Otázka reinkarnace je dnes nadmíru aktuální; světonázor, který chce dostat skutečností dnešní doby, se jí musí chtít nechtě zabývat. Po téměř osmnácti stoletích tak nabývá na aktualitě i Origenovo pojednání. Jeho vnitřní cesta, která osvobozuje myšlenku opětovných pozemských životů od tlaku dogmatu, se stává vzorem pro dnešního křesťana i pro křesťanstvo jako celek.

Podobně jako otázka, zda Slunce obíhá kolem Země nebo naopak, nepatří ani otázka reinkarnace do věrouky, ale do vědy. Teprve tam, oprostěna od dogmat zastánců i odpůrců, se může stát nosnou myšlenkou přesného bádání o dosud jen v náznacích poznaných vrstvách lidské duše, lidských vztahů, lidské společnosti. Origenova cesta, spojující nejhlubší a nejživější víru s nezaujatým vědeckým poznáním duchovních skutečností, tak může přinést plody, které nebudou k užítku jen úzké vrstvě teologů a filosofů, ale opravdu celému lidstvu.

Origenův komentář k Janovu evangeliu

Knihy VI, 10-14 (7. oddíl)

10. Kdo z těch, kteří slyší Ježíše vypovídat o Janovi: „Chcete-li to přijmout, on je Eliáš, který měl přijít“ (Mt 11,14), by se neptal, proč Jan těm, kdo se ho ptají: "Jsi Eliáš?", od-

ního, abych nemusel přijít a pobít zemi nadobro!“ (Mal 3, 23-24)

Slova, která řekl Zachariášovi anděl, jež Zachariáš uzřel stát na pravé straně vykuřovacího oltáře, vykazují

povídá: "Nejsem" a jak vlastně máme rozumět tomu, že Jan je Eliáš, který měl přijít podle výroku Malachiášova: "Hle, já vám sešlu Eliáše Thesbiského, dříve než přijde veliký a zjevný den Páně; on ustrojí srdce otce opět pro syna a srdce člověka pro jeho bliž-

s výrokem Malachiášovým určitou shodu: "Tvá žena Alžběta ti porodí syna a dáš mu jméno Jan." (Lk 1,13) a o něco později: "On půjde před Ním v duchu a v síle Eliášově, aby obrátil srdce otců k dětem a nepovlné k moudrosti spravedlivých, aby

připravil Pánu pohotový Lid." (Lk 1,17)

Na první otázku se nabízí odpověď, že Jan sám nevěděl, že je Eliáš. Toho hned užijí ti, kdo v řečeném vidí výrok o znovuvtělení ve smyslu, že duše se znovu odívá těly, aniž si na stoupí a předchozí životy sebedemně pamatuje. Titíž řeknou, že i někteří z pravověrných Židů pravili o Spasiteli, že to bude jeden z dávných proroků, který nepovstane z hrobu, nýbrž z nového zrození. Neboť -- když je za jeho matku jasně označena Marie a za jeho otce považován Josef tesař -- jak by si mohli myslet, že je jeden z proroků, který byl vzkříšen z mrtvých? Užijí výroku "smetu vše, co vystalo (Gn 7,4), napsaného v knize má přijít. Genesis, a toho, kdo se snaží oddělit zmíněné zavádějící úvahy od Písma, postaví do diskuse jako svědka pravověrného učení.

11. Někdo jiný, církevník, který vyklad o znovuvtělení odmítá coby lež a nesouhlasí, že by duše Janova neměla nazývat jejich duchem, takže kdy byla bývala Eliášem, použije zmíněný výrok anděla, který při početí Eliášově a duchu Izaiášově? Janovu nezmiňuje Eliášovu duši, ale ducha a sílu: "On půjde před Ním v duchu a síle Eliášově, aby obrátil srdce otců k dětem" (Lk 1,17), a ukáže na spoustě míst v Písmech, že duch je něco jiného než duše a zmíní z proroků; protože chybně a nespráv

něná síla (je něco jiného) než duch i duše. Nyní ovšem není načase dokládat to mnoha citáty, abychom zcela neopustili myšlenkovou nit. Pro tuto chvíli postačí k odlišení síly od ducha výrok "Duch svatý na tebe se síla nejvyššího tě zastíní" (Lk 1,35). Ohledně duchů v proročích, kteřížto jsou jim dáni od Boha a nazývají se takřkajíc jejich statky, (můžeme uvést) "Duchové proroků jsou prorokům poddáni" (1Kr 14,32) a "Duch Eliášův spočinul na Elizeovi" (2Kr 2,15). Takže nebude nesprávné domnívat se -- řekne (církevník) -- , že Jan, který v duchu a v síle Eliášově obrací srdce otců k dětem, se tak nazývá díky tomuto duchu Eliáše, který

Na potvrzení toho pak užije i této úvahy: Jestliže se Bůh celého světa poté, co se s ním svatí spojili, stává jejich bohem, takže se nazývá bohem Abrahámovým a bohem Izákovým

ně mysleli, že je jeden z proroků, a protože neznali jeho údajného otce a jeho skutečnou matku, mohli se domnívat, že byl vzkříšen z hrobu.

K odpovědi na výrok z knihy Genesis o vyvstání užije církevník slov: "Bůh mi nechal vyvstat jiné sémě místo Ábela, kterého zabil Kain", kde se mluví o "vyvstání" v souvislosti se zrozením. Odpovídá na původní ar-

rodil navzdory všemu lidskému očekávání i přes vysoké stáří obou rodičů, tolik jeruzalémských Židů a jimi poslaných levitů a kněží neznalo a nevědělo, že se takto narodil, když navíc Lukáš dosvědčuje, že "bázeň dolehla na všechny, kdo bydleli v jejich okolí" -- to jest v okolí Zachariáše a Alžběty -- a "v celých judských horách se vyprávělo o všech těch

gumenty jinak než zastávce znovuvtělení, řekne na základě právě provedených úvah, že v jistém smyslu byl Jan vskutku Eliáš, který měl přijít, a že kněžím a levitům odpověděl: "Nejsem", protože uhodl, co svou otázkou zamýšleli. Tato prověrka, kterou na Janovi provedli kněží a levité, neměla za cíl zjistit, zda je v obou tentýž duch, nýbrž zda je Jan sám Eliáš, který byl vzat do nebes a nyní se zjevil podle židovského očekávání nezávisle na běhu zrození, což právě poslové z Jeruzaléma nejspíš nevěděli. Přirozenou odpovědí na tuto otázku je: "Nejsem", protože do nebes vzatý Eliáš si nevměnil tělo a nepřišel pod jménem Jan.

12. Ovšem ten první, jehož názor, že se z tohoto místa dá odvodit znovuvtělování, jsme vyložili, setrvá u zkoumání textu a řekne druhému, že není logické, že by syna tak známého kněze Zachariáše, který se na-

událostech" (Lk 1,65). Jestliže však Janův původ od Zachariáše nebyl neznámý a jeruzalémští Židé přesto poslali levity a kněze, aby se zeptali: "Jsi Eliáš?", museli to říkat v přesvědčení, že učení o znovuvtělování je pravdivé, souhlasí s tradicí otců a není cizí jejich tajnému učení. Jan, který svůj minulý život nezná, proto říká: "Nejsem Eliáš".

13. Na tyto argumenty, jejichž přesvědčivost se nedá brát na lehkou váhu, odpoví církevník prvnímu otázkou, zda se na proroka osvětleného Duchem, prorokovaného Izaiášem, předpovězeného tak slovným andělem dříve, než se událo jeho počítí, obdařeného z plnosti Kristovy, účastného takové milosti, poznávšího, že pravda povstala skrze Ježíše Krista, prohlásivšího něco takového o Bohu a o Jednorozeném v lůně Otcově, sluší, aby lhal a nevěděl nebo zatajoval, kdo je. Spíše by se byl měl

zdržet jakéhokoli tvrzení a otázku nezodpovídat kladně ani záporně. Proč nebylo rozumnější -- jestliže mnozí zastávali toto učení (o znovuvtělování) -- , aby se Jan o sobě zdržel úsudku, zda jeho duše někdy nebyla v Eliášovi?

S ohledem na předchozí úvahy vyve církevník prvního, aby se zeptal těch, kdo prohlašují, že znají židovskou tajnou nauku, zda takové učení (o znovuvtělování) vůbec mají. Pokud se ukáže, že tomu tak vůbec není, je jasné, že celá úvaha prvního se zhroutí.

Církevník se tedy ani trochu nevzdá předchozího řešení a bude se dále snažit zjistit pohnutky ptajících se (kněží a levitů). Neboť -- pokud ti, kdo je poslali, vědí o Janově původu od Zachariáše a Alžběty, a tím spíše i sami posláni, pocházející z kněžského rodu, jimž podivuhodně otcovství jejich významného příbuzného Zachariáše nezůstalo skryto - co měli tito muži na mysli, když se ptali: „jsi Eliáš?“, o němž věděli, že byl vzat do nebes, a jehož návrat očekávali? Pravděpodobně se tedy -- ježto očekávali Eliáše na konci věků před Kristem a po něm Krista -- ptali

14. Dále církevník, aby se postavil vývodům druhého, který se snažil výrokem: "V judských horách se vyprávělo o všech těch událostech" dokázat, že význačné narození Janovo nezůstalo kněžím skryto, poukáže na to, že podobného omylu se dopustili i mnozí jiní ohledně Spasitele, když "Jedni říkali, že je Jan Křtitel, jiní, že je Eliáš, jiní, že je Jeremiáš nebo jeden z proroků" (Mt 16,14), jak mu to také řekli učedníci, když se jich Pán ptal poblíž Cesareje Filipovy. Rovněž Herodes, když říká: "Jan, kterého jsem nechal stít, vstal z mrtvých" (Mt 14,2), zřejmě nezná slova těch, kteří se o Kristovi vyjadřovali: "Není to syn tesařův? Nejmenuje se jeho matka Marie a jeho bratři Jakub, Josef, Šimon a Juda, a nežijí mezi námi i všechny jeho sestry?" (Mt 13,55). Když tedy ohledně Spasitele, o jehož narození z Marie mnozí věděli, byli jiní v omylu, není divu, že i ohledně Jana, jehož narození jedněm nezůstalo skryto, byli jiní v nejistotě, zda se očekávaný Eliáš nezjevil v Janovi. Otázka, zda Jan není Eliáš, přece nijak nepřevyšuje otázku, zda Spasitel není Jan. Na postavu Eliášovu se nedalo usuzovat z vlastního vnímání, nýbrž pouze z Písma, že byl "Muž

v přeneseném smyslu: "Jsi ten, který zvěstuje poselství, které má přijít před Kristem na konci věků?" A na to (Jan) vědomě odpovídá: "Nejsem".

zarostlý, bedra opásaná koženým pásem", zatímco vzezření Janovo bylo zřejmě všeobecně známé a Ježíšově postavě nepodobné; nicméně u někte-

rých se objevila domněnka, zda Jan nevstal z mrtvých pod novým jménem Ježíš.

Ohledně změny jména, kterou nacházíme v tajných naukách, nevím, co vedlo Židy k tradici, že Fineas, syn Eleazarův, který se podle tvrzení tradice dožil mnoha soudců, jak se dočítáme v knize Soudců (Sd 20,28), je Eliáš. Pod označením "mír" mu byla v knize Numeri slíbena nesmrtelnost za to, že v bohubíbe horlivosti probodl Madianku s oním Izraelcem a utišil zmíněný Boží hněv, ve smyslu citátu: "Fineas, syn Eleazara, syna Áronova, utišil můj hněv, neb horlil horlivostí mou" (Nu 25,11). Není tedy divu, že ti, kdo se domnívali, že Fineas a Eliáš jsou tatáž osoba -- zda je to domněnka správná či nikoli, tím se zde zabývat nebudeme -- si mysleli, že i Jan a Ježíš jsou tatáž osoba, nebo měli podezření a chtěli se tedy dozvědět, zda jsou Jan a Eliáš tatáž osoba

Přede vším jiným měla by se nyní prověřit a hlouběji prozkoumat podstata duše, původ jejích vlastností, její vstup do pozemského těla, úkoly přidělené jejímu životu a její opětovné vyproštění (z těla), dále zda je možné, aby podruhé vstoupila do těla či nikoli, zda v témže světovém období a ve stejné situaci či nikoli, zda ve stejném těle či v jiném, a pokud ve stejném, zda zůstane tělo podstatou

stejně a bude se lišit jakostí, nebo zda bude stejné podstatou i jakostí, a zda bude stejného těla užívat vždy, nebo je bude střídat. V této souvislosti by se mělo prověřit, co přesně znovuvtělení je a jak se liší od vtělení, a zda z nauky o znovuvtělování plyne nepomíjivost světa. Přitom bude nutné zohlednit též argumenty těch, kdo chtějí z Písem odvozovat, že duše je rozptýlena v těle, i všechno, co z toho plyne. Učení o duši, jak je obsáhlé a pro vykladače složité a vyžaduje sebrání roztroušených argumentů z Písem, zkrátka zasluhuje zvláštního pojednání.

Z řečtiny přeložil Milan M. Horák.

Reinkarnace ve světle Křesťanského smýšlení

FRANK PESCHEL

Duchovní situace kolem myšlenky opakovaných životů se v posledních desetiletích značně změnila. Před dvaceti, třiceti léty byl člověk zabývající se touto myšlenkou považován za trochu vyšinutého z normálu. Dnes je reinkarnace něco docela běžného. Mnozí lidé různého vyznání v ni věří nebo ji považují za možnou. Existují nejrůznější praktiky, jak se dopracovat k zážitkům minulých životů (skutečným či domnělým), nebo takové zážitky vyvstávají samovolně, a to nejen v kruzích východních náboženství či sekt. Kdo se dnes jako křesťan zodpovědně zabývá myšlenkou reinkarnace, nepotřebuje uvažovat pouze o její správnosti či nesprávnosti. Má položit jinou otázku: Může myšlenka reinkarnace nabýt takové podoby, aby obstála před opravdovým křesťanským smýšlením?

Rád bych tuto otázku rozvinul do tří stran. Jednak: Jak ladí myšlenka opakovaných životů s křesťanským světovým názorem, který vyplývá z Bible jako celku? (Nejde přitom o hledání důkazů v jednotlivých příbězích

či výrocih.) Dále: Jaký význam má v tomto ohledu vykupitelský čin? A nakonec: Jaký má být duševní postoj k těmto otázkám, aby byl opravdově křesťanský?

Reinkarnace v kontextu celé Bible

Bible obsahuje převážně tzv. historické spisy. Začíná stvořením světa a člověka, pokračuje spíš ještě mýtickými příběhy (třeba o ráji či velké potopě atp.), až dospěje ke stále skutečnějším událostem. Asi od doby krále Davida se setkáváme s životy lidských rozměrů, s osobnostmi, které mají chyby, přednosti a slabosti a výrazné osudy. Žalmy to dosvědčují. V nich hovoří lidské srdce bezprostředně k Bohu. Prorocké knihy potom připravují izraelský národ na příchod dobrého pastýře z rodu Davidova.

Nový zákon na to navazuje. Evangelia vypravují o životě toho jednoho člověka, který naplňuje zaslíbení, a ve skutcích apoštolů čteme o prvním působení tohoto života na současníky. Dopisy k tomu připojují první křesťanské poučení. Konec Bible tvoří jediná prorocká kniha Nového zákona: Apokalypsa. Naznačuje -- zčásti záhadnými obrazy -- budoucí vývoj lidstva, který nakonec vyústí v nebeské město, Nový Jeruzalém.

Už takový úplně stručný přehled něco vypovídá: v knihách Bible nacházíme směr. Hovoří o docela určitém vývoji země a člověka. Připomeňme si jen začátek a konec. Na začátku žije člověk v zahradě. Všechno roste samovolně a člověk žije v úplném souladu s okolím a beze vší námahy. Nemá však poznání. Ještě ani neví, co je dobro, protože neví, co je zlo. Má (z určitého hlediska) vědomí nevinného a neznalého dítěte. Z tohoto stavu je pak člověk vypuzen na zem, kde si postupně získává nejrůznější zkušenosti a poznatky a zraje v osobnost.

Na konci bude člověk žít ve městě. Všechno je tam umělé, přímočaré a pravouhlé. Stavební materiály jsou neživá hmota jako křišťál, drahokamy a zlato. Jak odlišný obraz! Takto staví člověk. I brány do města a jeho základy jsou svými jmény nerozlučitelně spjaty s člověkem. Ačkoli se město snáší od Boha, je utvořeno tak, že může vycházet jen ze zkušeností člověka na zemi. Bůh tyto zkušenosti přijímá a přetváří do substancí a forem nebeského města.

Jak s tím ladí myšlenka opakovaných životů? Málem by se dalo říci, že ji Bible jako celek rovnou vyžaduje. Mohl by "Adam z ráje" žít v tomto městě? Stěží. Mohl by ho Bůh chtít zadržet na původním stupni? Stěží. Kdyby se nemohli zúčastnit naznačené cesty země od rajske zahrady až k nebeskému městu všichni lidé, aby takto dosáhli vyššího stupně bytí a nové dokonalosti, pozbyla by tato cesta vlastního smyslu. Tedy teprve reinkarnace lidského ducha umožňuje vůbec pravý vývoj. Nábožensky bychom to mohli vyjádřit tak, že přetělování člověka spočívá v Božím záměru, je chtěné a nesené Bohem.

Reinkarnace a vykoupení

Z porovnání začátku a konce Bible vyplývá myšlenka společného vývoje člověka a země k vyššímu stupni bytí, který pak obsahuje všechno, čeho lidstvo po cestě dobylo. Nehovořili jsme zatím o cestě samotné. Jak ta cesta začala? Stvoření probíhá zvláštním způsobem. Původní celek se stále více člení a postupně vznikají nejrůznější protiklady: nebe a země, světlo a tma, moře a souš, později muž a žena i další. Není to náhoda. Hegel tento princip veškerého vývoje zformuloval třemi slovy: these, antithese, synthese. Nový stupeň vzniká vždy vyrovnáním protikladů na vyšší úrovni. To můžeme sledovat i dále. Abraham vyloučil prvního syna Izmaela. Totéž udělal (nechtěně) Izák s prvním synem Ezauem. Lid izraelský se později musel vyrovnávat s jejich potomky. Celý pozemský vývoj se stával čím dál složitějším a nakonec vzniklo nepřehledné množství kultur a možností lidského života. Každý jednotlivec si vybírá něco jiného. Bez nadsázky lze říci, že dnes neexistují dva lidé, kteří mají stejný obsah duše, stejné zážitky, pocity a myšlenky. Každý člověk je skutečně jedinečný. Je individualitou.

Podmínky tohoto rozrůžňování nacházíme zprvu v různosti dědičných sil a lidského okolí. Kdo však pozoruje lidský život intimněji, brzo uzná ještě něco jiného. V duši jednotlivce žijí různé sympatie a antipatie, které člověka vedou po jeho životní dráze. Nepocházejí z okolí ani z dědičnosti. (Jinak by musela mít třeba dvojčata vždy stejný nebo aspoň podobný život.) Tyto sympatie a antipatie, které velice často ani nejsou dotyčnému člověku zjevné, jsou hnacími silami osudu. Můžeme je nazvat vlastními karmickými silami. Člověk si je přináší z různých zkušeností minulých životních cest. V životě před narozením si člověk připravuje na základě zážitků a činů předchozích životů duševní rozpoložení, ale i tělesnou konstituci a okolí, do kterého se má narodit. Vezměme si příklad: Určité sympatie v souhře s nadáním a okolím povedou člověka třeba k jeho povolání, kde se setká s někým, koho pak těžko snese. Později možná pochopí, že ho tento člověk "vyléčil" z pýchy či častého hněvu. Něco podobného se může přihodit třeba s nějakou nemocí nebo jinou závažnou životní událostí. Karma je často přirovnávána k zákonu příčiny a následku: "Sklidíš, co jsi zasel!" Zní to jako neúprosný zákon odplaty, ale je to vlastně pomoc k uvědomění si nedostatků duše a popud k jejímu růstu. Sympatie a antipatie, které vznikly rozrůžňováním lidí, se musejí opět vyrovnat. To je pole karmické působnosti, která se připojuje k přetělování lidského ducha.

Intimnější pozorování života nám ukazuje, že sympatie a antipatie často překračují své meze. Ze sympatie se stane zápal celé duše. Člověk ztratí hlavu a vrhne se do milostných nebo jiných dobrodružství. Po určité době

pak zápal vyhasne či se obrátí v odpor, nebo zevní poměry zničí sympatický stav. Proč tomu tak je? V Bibli čteme o pokušení člověka hadem, který ho vyvedl ze souladu s Bohem a světem. Za tímto pokušením následuje smrt. Antroposofie nazývá. tyto dvě moci -- hada a smrt -- mocí luciferskou a ahrimanskou. Bez nich by se člověk v životě neobešel. Vedou ho právě k samostatnosti. Ale člověk musí neustále hledat vyrovnání jejich vlivů v živém a rytmickém pohybu mezi protiklady. Vliv Luciferův -- zápal -- následuje vliv Ahrimanův -- zánik. Tak třeba nudná, mechanická práce vyvolává v duši přání a touhy. Nenastane-li vyrovnání během jednoho života, bude působit karma, která vyrovnávající poměry navede v jednom z dalších životů.

Zdá se, že k tomu není třeba žádného Krista a že se člověk působením karmy poučuje tak, aby nakonec už nepodlehł pokušení. Ve skutečnosti si však lidstvo vlivem pokušitelů zkazilo svou tělesnost, která v době Kristově pak už neumožnila plnou lidskou inkarnaci. Můžeme si to přirovnat k podnebním podmínkám. Neprší-li, stane se z plodné krajiny poušť. V ní roste jen málo tvrdých, pouštním podmínkám přizpůsobených rostlin. Prší-li však, i poušť se stane plodnou. Kristus svým životem, svou smrtí, svým zmrtvýchvstáním a nanebevstoupením zavedl jakoby nové podnební podmínky pro duševní život lidstva. Teprve tehdy, když člověk hledá osvěžující síly Kristovy, bude vůbec schopen zažít karmické síly, přemoci nedostatky své duše a vykonat vyrovnávající činy. Je to víc než pouhé přirovnání, že Kristus po nanebevstoupení žije v oblacích. Z oblasti, která se zviditelňuje oblaky, posílá na zem osvěžující déšť těm, kdo ho hledají. Dnes, kdy (aspoň ve střední Evropě) náboženské tradice málem ztratily veškerou sílu, je duševní život lidí ohrožen tím, že se víc a více přizpůsobuje pouhému životu ve hmotě. Jemnější a vyšší duševní pohnutky ustupují před smyslovými potřebami. Člověk je v nebezpečí, že se stane bytostí s vysokou inteligencí a silnou vůlí, ale bez zodpovědnosti vůči vyšším mocem: bez svědomí. Kristus svědomí znovu probouzí.

Vezměme si příklad z Nového zákona (Jan 8, 1-11). Zákoníci přivedli k Ježíšovi ženu, kterou přistihli při cizoložství. Ta se odevzdala jinému muži ze zápalu lásky nebo z podobných pohnutek. K tomu ji podnítil Lucifer, kterého pak následuje Ahriman -- smrt. Mojžíš právem ustanovil ukamenování jako vyrovnávající zázitek. Zákoníci na tom úporně trvají. Jsou ve svých duších také už tvrdí. Kristus nyní oslovuje jinou sílu -- svědomí. Připomíná sounáležitost všech lidí na pozemské cestě. Selhání jednoho je selhání všech. Jako tichý déšť vnikají Kristova slova do duší zákoníků a obměkčují je, a duši ženy, která vlastně už zemřela, znovu oživují. Místo aby musela vyrovnat svůj čin smrtí, může konat dobro. Kristus posouvá karmické zážitky na vyšší, vědomější a plodnější úroveň.

Osobní vztah k reinkarnaci a karmě

Viděli jsme, že karma není žádnou strnulou zákonitostí. Je ovlivňována a proměňována nejrůznějšími činiteli, mezi nimi i poměrem ke Kristu. Nabízí se otázka: Proč o tom potřebujeme něco vědět? Nestačí mít živý poměr ke Kristu, a všechno ostatní z toho už vyplyne? Ale úplně tak tomu není.

Člověk dnes většinou usiluje o poznání minulých životů ze dvou důvodů. Jednak je to zvědavost. (Známý terapeut a hypnotizér Thorwald Dethlefsen např. otevřeně přiznal, že to byla jeho hravá zvědavost v souhře s okolnostmi, která ho do této oblasti postrčila.) Jednak je to snaha sebe či pacienta zbavit traumat z minulosti, aby mohl lépe vést svůj život. V určitých mezích nelze proti tomu nic namítat. Ale zvědavost (Kým jsem byl já či onen člověk v minulé inkarnaci?) je dar Luciferův a oslovuje v člověku všechnu sebelásku a samolibost, které musí úplně přemoci, aby dosáhl opravdového poznání. A snaha zbavit někoho traumatických zážitků oslovuje v člověku strach z vnitřní proměny -- dar to Ahrimanův. Často si taková snaha klade za cíl odbourat zábrany z minulosti, aby se pak člověk úspěšně v životě prosazoval. I toto smýšlení musí člověk přemoci, chce-li dospět k pravým výsledkům. Mnozí lidé z obav před těmito zcestnými snahami vůbec odmítají poznání reinkarnace a karmy.

Jak by měla vypadat křesťanská cesta k poznání karmických vazeb? Nejdříve lze říci, že má být úplně nezištná. K nezištnosti se má pak připojit nejvyšší svědomitost a úcta k lidské svobodě. Když se člověk vžívá do karmických souvislostí jen proto, aby rozuměl životu kolem sebe nebo člověku vůbec, je to nejlepší začátek. Může se ptát, jak se proměňují určité vlastnosti, chování nebo zážitky od jednoho života k druhému. Z toho se třeba naučí pozitivně je ovlivnit. Steiner uvádí příklad: Člověk, který chová závist vůči určitým lidem, si způsobuje v dalším životě slabou tělesnou konstituci. Pozná-li učitel takovou vlastnost z minula u svého žáka, může mu zvlášť věnovat lásku -- a žák postupně ožívá, až se to projeví i v jeho konstituci.

Člověk se také může ptát, jakou účast mají bytosti vyšších hierarchií na utvoření karmických podmínek. Vidíme-li v této činnosti, jejímž cílem je zdokonalování člověka, něco jako náboženství hierarchií, nesmírně si prohlubujeme vztah ke každému člověku. Naše úcta k němu roste. Budeme se snažit objevit v něm obraz, který do něho vložili andělé, nebo vyřešit úkol, který oni vůči určitému člověku uložili nám. Takové úsilí je nezištnou službou světu.

Ale můžeme jít ještě o krok dál. Pohled na reinkarnaci a karmu v luciferském a ahrimanském zkruslení vychází z toho, že se vědomí osobnosti od jednoho života k druhému přenáší. Tak tomu není. Ve smrti zaniká s pozemskou osobností i její vědomí a způsob prožívání sama sebe. Příští osobnost bude mít jiné sebevědomí. To, co obě osobnosti spojuje, se neprojevuje přímo v pozemském životě. Můžeme si to přirovnat k umělci, který tvoří různá díla. Nebudou se zabývat vždy stejným tématem. Mohou se velice lišit podle toho, jakou třeba dostane umělec

zakázku. Díla ani nemusejí být ze stejného nebo podobného materiálu, ale budou mít společný "rukopis" umělce a určitě budou svědčit o jeho vnitřních pokrocích. Podobně je to s našimi životy. "Umělec" zůstává skrytý v duchovním světě. Naše obyčejné vědomí není jeho vědomí. To naplno ožívá v životě mezi smrtí a novým zrozením a v pozemském životě jen občas probleskuje.

Tu se dostáváme ke složitějšímu bodu celé věci. Apokalypsa hovoří o tom, že cíle dosáhnou jen ti, kdo jsou zapsáni v knize života. Je přece jen Bůh nakonec nespravedlivý? Nejdůležitější statek, kterého si člověk dobude na zemi, je schopnost lásky. A láska se může uplatnit jen ze svobody. Aby si člověk získal svobodu, muselo po určitou dobu nižší Já -- naše pozemská osobnost -- být odříznuto od božského světa, dokonce od vlastního vyššího Já. Obrazně řečeno: Dílo se může umělci vymknout z ruky a jít vlastní cestou. Může se stát kořistí Ahrimanovou. A "umělec" -- vyšší Já -- potom musí jít s Luciferem. Kdo neví, že má své pozemské Já ze svobody spojit s duchovním životem působícím ve svém osudu, nemůže najít své skutečné Já. Vědět o reinkarnaci a karmě aspoň základní věci je dnes důležité proto, aby člověk poznal sám sebe v tom, čím je, a čím ještě není. A to, čím sám ještě není, za něj chová Kristus jako zárodečnou sílu budoucnosti. Zde můžeme uplatnit slovo Kristovo (L 9,24) v pozměněné podobě: "Kdo chce zachovat svou duši tak, jakou ji má dnes, ztratí ji. Kdo ji však ztratí, aby v sobě dal ožít Kristu, teprve ji doopravdy naleznе."

Západní pojetí reinkarnace v díle G. E. Lessinga

RUDOLF STEINER

Existuje veliký rozdíl ne v samotné myšlence opakovaných pozemských životů, ale mezi tím, jak se k ní došlo v západním myšlení, a mezi cestou, kterou se této ideje dobral například buddhismus. V této souvislosti je zajímavé, jak dochází k myšlence opakovaných pozemských životů Gotthold Ephraim Lessing ve své "Výchově lidského pokolení". Jeho výsledek je s pojetím opakovaných životů v buddhismu nejen srovnatelný, lze jej označit za stejný; avšak cesta je u Lessinga zcela jiná a nepřiliš známá. Jak k tomu Lessing došel?

Můžeme to přesně vidět, pročítáme-li "Výchovu lidského pokolení". Lze říci, že ve vývoji lidstva je přísně vzato pozorovatelný pokrok. Lessing to vyjadřuje takto: "Tento pokrok je výchova lidstva božskými mocnostmi". A dále říká: "Bůh dal člověku do ruky první slabikář: Starý zákon. Tím byl dán určitý stupeň lidského vývoje. A když lidský rod pokročil dále, přišel druhý slabikář: Nový zákon." V naší době spatřuje Lessing něco, co Nový zákon přesahuje: lidská duše samostatně pociťuje, co je pravda, dobro a krása. V tom Lessing vidí třetí stupeň božské výchovy lidského rodu. Tato idea výchovy lidského rodu božskými mocnostmi je ztvárněna grandiózně a vyvolává otázku: Jak tento pokrok vysvětlit?

Lessing si jej nedovede vysvětlit jinak, než že se každá duše účastní každé kulturní epochy lidstva, jestliže má mít pokrok ve vývoji lidstva vůbec smysl. Neboť by neměl smysl, kdyby jedna duše žila jenom v kulturní epoše Starého zákona a jiná jen v době Nového zákona. Má smysl pouze to, když duše procházejí všemi kulturními epochami a zúčastňují se všech výchovných stupňů lidstva. Jinými slovy: jestliže tedy duše žije opakovanými životy, má pokrok ve výchově lidského pokolení svůj smysl.

Tím se v Lessingově hlavě rodí idea opakovaných pozemských životů. V hlubším smyslu je pro Lessinga základem toto: Když se duše vtělila v dobách Starého zákona, přijímala to, co tehdy přijmout mohla; když se pak znovu objevuje v pozdější době, přenáší plody předchozího života do života nového, plody tohoto života do života následujícího a tak stále dál. Tak zasahují po sobě následující stupně do vývoje. A to, čeho duše dosáhne, nedosáhla pouze pro sebe, nýbrž pro celé lidstvo. Lidstvo je velký organismus a reinkarnace je podle Lessinga nutná, aby mohl postupovat celý lidský rod.

Je historickou příležitostí pro celé lidstvo, vyjít z Lessinga a být jím inspirován k uznání reinkarnace.

Jiná je tatáž myšlenka v buddhismu. Zde má člověk co do činění sám se sebou, pouze se svou vlastní psyché. Jednotlivá duše si říká: jsem vsazena do světa máji, žádostivost mě přinesla do světa máji a v následujících reinkarnacích se jako jednotlivá duše osvobodím z pozemských inkarnací! -- To je záležitost samotné individuality; pohled je nasměrován na tuto osamocenou individualitu.

To je veliký rozdíl v cestě: zda člověk vidí věc zevnitřku jako v buddhismu, nebo zvenjšku jako Lessing, který pozoruje vývoj celého lidstva. Výsledek je stejný, ale cesta západního myšlení byla naprosto odlišná. Zatímco buddhismus se omezuje na záležitost osamocené jednotlivé duše, je pohled západního člověka nasměrován k záležitosti celého lidstva; západní člověk se cítí být spojen se všemi lidmi jako v jednotném organismu.

JOHANN WOLFGANG GOETHE (1749-1832)

Důkaz nesmrtelnosti musí každý nést v sobě, mimo to nelze ho poskytnout.

Dopis kancléři F. v. Müllerovi

Kristus a karma člověka

MECHTILD OLTMANNOVÁ

V posledním století se dal svět do pohybu v mnoha ohledech. K tomuto pohybu patří také to, že se obracíme k duchovnímu světu s novými otázkami a máme nové zkušenosti z oblasti spirituálního života člověka.

Zejména mladí lidé považují za samozřejmý předpoklad, že nejsou na této zemi poprvé. Jistota pokud jde o myšlenku opakovaných pozemských životů, reinkarnaci, se šíří čím dál víc, mnohdy jako počáteční vlastní zkušenost, často jako úsudek.

Oficiální křesťanské učení tuto myšlenku nezahrnuje, někdy ji s námahou toleruje, v jiných případech ji však tvrdě potírá. Důležitou roli přitom hraje jako působivý a samozřejmý protiargument samospasení, tušené v pozadí ideje karmy: odklon od Krista, jestliže by člověk sám sebe postupně zdokonaloval mezi příčinou a následkem v průběhu mnoha pozemských životů.

Rozhodující výpověď křesťanské nauky o spáse souvisí s tím, že hříšný člověk svou vírou a za předpokladu, že z lítosti svou vinu odčiní, může od ní být osvobozen Boží milostí. S tímto učením je úzce spojen názor, jenž neuznává opakované životy. V jednom životě se rozhoduje všechno. To co přijde po smrti, je důsledkem tohoto života a zachráněn může být ten, kdo věří v Krista. Ostře formulováno je tak popsána bezvýhradná závislost (hříšného) člověka na božstvu, stejná jako když je malé dítě úplně závislé na tom, co mu připraví dospělí. Tato skutečnost potvrzená četnými životními zkušenostmi však přesto nevylučuje, že každému je dána možnost svobody, aby se v rostoucí nezávislosti sám rozvíjel ze svého biografického zajetí a stal se zcela samostatným.

Také křesťanství má svůj "životopis" a nese v sobě síly, které budou moci chápat nově a které v sobě nesou budoucnost. Patří k tomu to, že budeme stále více poznávat pravdu a že nás tato pravda bude osvobozovat. Patří k tomu též, že bylo řečeno: "Nechci vás už nazývat služebníky, nýbrž přáteli." Jinak vyjádřeno: budu nazývat přítelem tu bytost ve vás, která je s to svobodně se mi postavit v ústřety.

Mezi obnovenými svátostmi Obce křesťanů znovu existuje svátost zpovědi ve zcela změněné podobě. Na ní především je znát, že Kristova pomoc je nutná a možná i pro člověka usilujícího o svobodu a odpovědnost za sebe samého. Způsob této pomoci je však určen jen pro toho, kdo ví: všechno, co dělám, bude mít důsledky pro tento a eventuální další pozemský život, nechci a nemohu to ze sebe sejmout, potřebuji to jako osudový materiál pro budoucnost, jen mi občas chybí síla. Často mi chybí také důvěra v to, že právě z těžkostí a potíží současnosti může vzejít o to větší dobro, když je přijmu. Mohu z pasivního příjemce milosti dospět ve spolupracovníka duchovního světa také ve svém vlastním osudu. Nová svátost zpovědi člověka povzbuzuje a dává mu sílu snášet a vyrovnávat tak dalece, jak na to sám stačí, to, co se nepodařilo. Každý, kdo jednou zažil to, že překonal sám sebe a dokázal se smířit s člověkem, který mu způsobil křivdu, ví zcela jistě, že by to z vlastních sil nedokázal, a přece to udělal sám. Nejhlubší zkušenosti s Kristem jsou vždy učiněny v blízkosti viny. Jestliže ji člověk přijal na sebe, jdou tyto zkušenosti dokonce ještě hlouběji, než když se jí zbaví. Toto tajemství je popsáno také v uzdravení chromého u rybníka Bethesda (Jan 5). Nemocný je ve velké nouzi, když k němu Kristus přichází. Vysvětluje, proč nemůže jít k uzdravující vodě. A tu je oslovena a vyzvána jeho vlastní vůle: "Chceš se uzdravit? - a on vstal." Kdo zde dokáže rozlišit, čím sila přesně toto povstání způsobila? Impuls přišel povzbuzením, ale čin vykonal sám nemocný. A nic mu nebylo odebráno, naopak: "Vezmi své lože, na kterém jsi ležel, a jdi!"

Milost Božího pozdvihnutí, aby člověk vzal svůj osud sám do svých rukou, může být chápána jako karmické působení k samostatnému vývoji tím, že usiluje zároveň o pomoc i o vlastní odpovědnost.

Zpověď má však nyní ještě poslední stupeň, neboť se nevyčerpává v tom, že povzbudí slabé Já a pohne je k "chození". Má-li být dosaženo skutečného uzdravení, chybí ještě znovupřijetí do obce. U mnohých uzdravení to znamená nakonec: "Ukáži tě kněžím." Po zpovědi přijímá člověk svaté přijímání a svazuje se tak s obcí, v níž léčitel působí jako ten, kdo nese a pečuje, čímž se stává snadnějším, aby si lidé vzájemně pomáhali nést břímě.

Ve sféře svobody, na zemi, se rozvíjí naše karma často jako neúprosně prožívané zákony. "Spásou" je už to, učíme-li se uvažovat takto: To, co prožíváš, má své důvody, bezpodmínečně to má smysl, ty sám jsi to kdysi chtěl a v životě před narozením jsi čekal, že to uneseš. Rovněž i na zemi, ve sféře svobody, je možné přistoupit ke Kristu, jehož nejušlechtilejší konání ve všem je proměňování. Na této milostiplné síle, která proměňuje osudy, se může svobodný člověk sám spolupodílet, aby se v budoucnosti stále víc stával skutečným strůjcem svého štěstí. To je učení.

V tomto učení roste síla, která je v člověku zprvu v dětském a zárodečném stavu a má v sobě nekonečné možnosti růstu a rozvoje, až bude moci být zcela rozvinut cíl lidstva: láska ze svobody. Tajemstvím proměny je v její vnitřní podstatě tvořivá láska Krista, obsažená také v nás. Reinkarnace a karma se připojením Krista stávají trojicí, jejichž prostřednictvím se člověk poznenáhlu může stát spolutvůrcem nového nebe a nové země, ve které křesťanství přijme novou podobu.

Z

němčiny přeložila Blanka Kynčlová.

JOHANN WOLFGANG GOETHE (1749-1832)

Jak je to dobré, že člověk zemře, aby jen vymazal dojmy a navrátil se vykoupán.

(Dopis Charlotte von Steinové)

A snad ti smím ještě říci do ucha toto: dostává se mi štěstí že mě v mém vysokém věku napadají myšlenky, jejichž sledování a uvádění v skutek by jistě stálo za opakování života. Tedy se nechtějme, dokud trvá den, zabývat nezbednostmi.

(Dopis K. F. Zelterovi)

Znovuvtělení a Bible

ROLF MEGOW

Otázku, zda člověk žije na zemi jen jednou anebo vícekrát, se zajímá mnoho našich současníků, jejich zájem o představu znovuvtělení však nenalézá podporu ze strany církvi. Myšlenka opakovaných pobytů duchovního jádra člověka na zemi se údajně nedá spojit s představami Nového zákona. Musíme o ní uvažovat jako o skutečnosti existující vedle Bible (stejně jako skutečnosti matematiky se nevyskytují v Bibli a přesto platí), anebo existuje toto spojení, aniž by je teologové dosud objevili? Rudolf Frieling (zemřel 1984), nejvyšší duchovní správce v Obci křesťanů, zakončil své spisovatelské dílo významným objevem právě v této oblasti (Christentum und Wiederverkörperung, Stuttgart 1974).

Podle starých představ téměř všech teologických systémů se lidský duch ocitá po smrti v neurčitém stavu až do posledního soudu. Čeká dlouho v hlubokém bezvědomí nebo spí, možná prodělává něco jako mezidobí v očistci, a to bez sebemenší příležitosti k dalšímu rozvoji. Potom se probudí k věčné blaženosti. Zatímco dějiny pozemského života prudce pokračují, pro něj se vůbec nic neděje -- výstižně to Rudolf Frieling charakterizoval termínem eschatologická mezera -- nevyplněný prostor mezi smrtí a zmrtvýchvstáním v poslední den.

Na druhé straně Janovo Zjevení líčí skutky v duchovním světě úplně jinak. Střídavě se seznamujeme s vývojem jednak na zemi, jednak v nebesích, a to od doby Kristova vystoupení až do posledního dne pozemského života, přičemž nakonec říše nebeská se zemí se sjednocují v Novém Jeruzalému. Je to časový průběh, ve kterém je každý jev důsledkem toho předchozího. -- A ve scénách nebeských se objevují i duše lidské!

V kapitole čtvrté zříme trůn Boha a před ním rozmanité nebeské bytosti zpívající "píseň novou". Kristus v podobě čerstvě zabitého beránka přistoupí a přinese plody své smrti na kříži. Z oblasti pozemského bytí sem jenom pronikají "modlitby svatých", které jsou viditelné v dýmu kadidla (5,8). Duše lidské samy se tam doposud nedokáží objevit.

V šesté kapitole však, po otevření pečeti páté, vidíme pod oltářem duše "zmordovaných pro slovo Boží". Bílé roucho, ve kterém se mohou udržet i v duchovnu jako osobnosti, dostanou ještě zvenčí jako dárek, a volají: "Až dosud, pane, nesoudíš, jak dlouho nemstíš krve naší?" Mají na mysli pomstu. Hněv jako něco nečistého se míchá do jejich počinání a k dokonalosti mají zjevně daleko. Proto jim také bylo řečeno, že mají odpočinout. Podniknout samy něco v nebi ještě nemohou.

V kapitole sedmé zříme velký nástup (ne malinkou skupinku svatých!) ze všech ras a národů -- na svůj osud už nereptají a místo trapné otázky chválí Boha a Beránka. Samostatná činnost zesnulých v duchu začíná: slouží den i noc v chrámu Božím. Mají v rukou palmy jako symbol věčného života. Bílé roucho už přinesou sami, je lesklé, protože ho "umyli a zbilili" v krvi Beránkově. Zřetelný pokrok!

Ve čtrnácté kapitole, po zásahu Michaelově, slyšíme zase píseň novou, tentokrát však z úst zemřelých. Je současně mohutná jako hrom a jemná jako zvuk harfy a je slyšet dokonce až na zemi. A v patnácté kapitole pozdvihujeme oči k těm, kdo tam zpívají: jsou teď před trůnem, kde jsme je hledali ve 4. kapitole marně! A píseň se vyjadřuje jasným lidským jazykem. Hlas z nebe zvěstuje: jsou blahoslavení, protože "skutkové jejich jsou za nimi". To znamená, že překročili hranici mezi duševním světem, kde se duše čistí utrpením z hříchů minulého života, a světem duchovním, kde se sklízí plody.

V devatenácté kapitole pak spatříme duše zemřelých na bílých koních, alespoň pokud si nemyslíme, že pod názvem "rytířství nebeské" se skrývá zase dav lidských duchů. Ty už dovedou bojovat společně s jezdcem na

bílém koni, to jest s Kristem samotným. Poslední kapitoly Zjevení popisují sjednocení země a nebes a tím i přijetí lidstva ve výsostech, "aby měli právo k dřevu života a aby branami vešli do města!"

Tím jsme jenom lehce naznačili jednotlivé etapy vývoje v nebi. K vlastnímu bádání je příležitostí dost a dost, a o poměrech na zemi, kde stále roste žal a zármutek, jsme se zde nezmínili ani slovem.

Právě protože jsme si všimli stálého růstu zralosti zemřelých duší, můžeme se domnívat, že jde pokaždé o stejné duše. Kdybychom si mysleli, že sv. Jan popisuje vždy novou, jinou skupinu duší, předpokládali bychom, že každá duše má svou tvář a podstatu jednou provždy a že by byla z dalšího pokroku vyloučena. Z jakého důvodu se příští skupina povznesla k vyššímu stavu, to by zůstalo v nedohlednu navždy.

Můžeme si též myslet, že se duše po průchodu novým pozemským životem znovu a znovu objevují v duchovním světě. Zpočátku jsou ještě jenom takřka jako předměty činnosti Boha, postupně jsou však nadány vždy vyšším vědomím, větší vlastní silou, pokaždé samostatnější, a na nejvyšším stupni se stávají spolupracovníky Boha při vybudování Nového Jeruzaléma.

Tak se takzvaná "eschatologická mezera" vyplňuje -- a to nejenom lidskými domněnkami, ale tím, co nám nabízí sama Bible. Je to pravda: Ježíš sám svými slovy znovuvtělení ducha neučí (ale ani nevylučuje!). Teprve poslední stránky Bible nám tuto myšlenku přibližují -- a to jen tak lehce a tak nevtíravým způsobem, že zůstáváme v plné svobodě. Jak Kristus sám říká: "Chce-li to přijmout..."

JEAN PAUL (1763-1835)

Nechte duši, ať se vrací tak často, jak chce. Země je dosti bohatá, aby ji stále obdarovávala novými dary, novými staletími i novými minulostmi a novou budoucností – i novými krajinami a duchy a objevy a nadějemi. Žádný duch neodejde tak bohat, aby mu život na zemi nemohl poskytnout při každém návratu nová bohatství. Bydlela by tak sbratřená lidská obec nadále společně v bratrském a sesterském domě, až nakonec jeho zhroucení, které mu nevyhnutelně staletí připraví, všem odkryje nové země a bydliště v nekončících nebesích, do kterých umí lidské pokolení povznést jen ruka nekonečná.

Selina aneb Nesmrtelnost duše

Reinkarnace jako zkušenost lidského Já

GEORG BLATTMANN

Čím dále pokračovalo dvacáté století, tím hlasitěji se ozývala idea "opakovaných životů". Jako by se chtěla pravda, která byla dlouhou dobu úzkostlivě potlačována, tím větším tlakem vysvobodit ze zajetí, tak vytryskuje všude na povrch slovo o "návratu" či o "pobytu zde už někdy dříve". Na těchto bujných ideových zárodcích zaznamenáme občas zvláštní výhonky a výplody. Můžeme ovšem klást zásadní otázku: Je to bylina nebo býlí? Je ke spáse nebo ke zkáze, že se tyto představy tak rychle rozšiřují? Zprvu snad bude mnohému současníkovi spíš ke zmatení pocitů než k vyjasnění, stojí-li tváří v tvář tvrzením proroků reinkarnace. Jak máme posuzovat všechno toto nové myšlení?

Chceme-li dospět k rozumnému úsudku, bude jistě dobré, abychom nejdříve rozlišili různé úrovně. Kde všude se setkáváme s názory o opětovném zrození? V jakých souvislostech a z jakých duševních vrstev se vynořují a na jakém kulturním pozadí se objevují?

Stále častěji se stává, že děti hovoří k úžasu a často i k úleku svého okolí docela samozřejmě o tom, že nejsou na zemi poprvé (ani naposledy). Tyto samovolné výpovědi se vyskytují v celé šíři od všeobecných rčení -- "když jsem dříve byl na světě..." a "až znovu přijdu na svět..." -- až k velmi určitým a podrobným údajům o okolnostech minulého života včetně místních a osobních jmen. Rodiče, ohromení a víceméně bezradní, nevědí, jak na to reagovat. "Od nás to nemůže mít!" Podle toho, jak se k tomu rodiče chovají nechápavě, ba dokonce odmítavě, se dítě velice rychle přizpůsobí situaci a začne být ve svých výpovědích zdrženlivé.

Vcelku se však tento jev nedá nijak potlačit. Slyšíme dokonce i z muslimských zemí, že se tento fenomén zneklidňujícím způsobem vzrývá. Tam je názor o znovuvtělení v příkrém rozporu k výpovědím vládnoucího náboženství. Znalci Koránu se projevují jako neúprosní nepřátelé takových úchylných nauk. Děti však dávají přesto neochvějně a neohroženě – odkud jen? -- svá "kacířství" na přetřes. Veřejná média, která vždy slídí po senzaci, se ochotně ujmou problému -- a tím berou veslo z ruky hlídačům dogmat.

Na tomto poli asi můžeme jen uznat, že si tu razí cestu něco, co bylo příliš dlouho potlačováno. Jestliže dnes tato idea vystupuje na povrch na tolika místech zároveň, nejedná se tu třeba o pravdu, která skryta spočívala na dně kolektivního podvědomí lidstva? V duších dětí, které ještě poslouchají své prapůvodní pohnutky, aniž by se daly zmást či obtěžovat příkazy a zákazy, v těchto duších znovu vyvstává prvotní idea. Archetyp se vysvobozuje ze zajetí hlubinných vrstev vědomí a vystupuje coby jasný paprsek pravdy jako z nespočetných samovolně se otevírajících artézských studní. "Nebudete-li jako děti..."

Na úplně jinou vrstvu duše narazíme, bereme-li v potaz tzv. esoterickou scénu a její sousedsky spojenou "alternativní" paletu různých terapií. I tam se objevuje na přednostním místě heslo "reinkarnace". Prezentuje se zde měňavě se třpytící množství objevů a "zjevení" a není vůbec lehké dospět ke střízlivě rozumnému hodnocení této pětičtvrtinové okultní nabídky.

Přihlédneme jen ke stále početnějším firemním štítům a anoncím, které vychvalují ordinaci pro reinkarnační terapii nebo program časové regrese (nebo jak se říká anglicko-americkým novojazyčným slangem: rebirthing-program). Vším možným (možná i nemožným) způsobem se pacientovi slibuje, že bude veden zpět do minulých životů, že se jeho současné problémy zjeví v jiném světle, že se rozvážou osudové uzly a nastane uzdravení. Člověk může slyšet a číst zprávy o případech, které se zdají přímo fantastické.

Blížíme-li se oblasti terapeutických technik čistě jako hledači poznání -- a ne snad ukvapeně jako lidé toužící po uzdravení -- musíme přiznat, že ze všeho toho, co se tam nabízí a sděluje, nevyplývá pro skutečnost znovuvtělení žádná důkazní síla, ani pro jeho pojem nějaké vyjasnění. Když jsou "objeveny" celé řady rychle po sobě následujících "dřívějších životů" a když, jak se to často stává, se neučiní ani sebemenší pokus ověřit skutečnost pečlivým zjišťováním údajů, nemůžeme v tom vidět víc než neseriózní hru s myšlenkovou lenivostí obecnstva. I kdyby bylo možné potvrdit při setkání na místě uvedená data, osobní jména, adresy, místní a životopisné detaily, neposkytlo by to ještě žádný pravý vhled do věci. Kdo může říci, že takové znalosti míst a časů pocházejí ze skutečného ponoření se do minulých existencí? Nejsou pro to ještě úplně jiná vysvětlení? Nemohl by třeba pacient, je-li terapeutickými zásahy přenesen do labilních stavů a senzibilizován, přijmout prostřednictvím jakési

jasnovidné citlivosti (stupňované empatie či telepatie) osudová data cizích (zesnulých) duší, která reálně existují jako vyryté stopy ("engramy" -- zápisy) na tabuli životního celku lidstva a jsou "čitelná"?

Zapamatujme si, že na této rovině nelze získat skutečné poznání. Musíme však alespoň zaznamenat, že sami terapeuti ani nic takového netvrdí. Naopak je slyšíme říkat, že jim vůbec nazáleží na tom, jestli mají co do činění se skutečností (minulých inkarnací); sami ani nepotřebují věřit v znovuvtělení. Věc působí -- to stačí. Takové otevřené sebekritické vyznání si zaslouží uznání. Čest počestnému!

Ptáme-li se pak velikánů dějin na jejich názory, cítíme se povzneseni jako v opravdové výškové poloze myšlení a poznání. Náhle dýcháme vzduch horských vrcholů, a nad mlhou, valící se v údolích, se otevírá jasný pohled do nejzazších dálav. V jasné, hvězdné noci se začínají třpytit věčná světla a zjevují se svaté zákony, podle nichž se uspořádá osud světa a člověka.

Může nás uvést v úzas zjištění, že mezi všemi proslulými osobnostmi, které obecně vyjmenováváme jako hrdiny ducha a pilíře rozvoje lidského vědomí -- ať už jsou známi jako filosofové či umělci, básníci či hudebníci, vynálezci či přední myslitelé, vládcové, lékaři, vědci či učitelé moudrosti -- existuje sotva jeden, který se vážně nezabýval myšlenkou znovuvtělení člověka a nakonec k ní z hlubokého přesvědčení nepřihlnul. Přehlízíme-li sbírku takových svědectví(1), můžeme se při četbě stále znovu nadchnout růzností a myšlenkovou hloubkou, kterou géniové z této ideje vytěžili. Celé západní duchovní dějiny se jeví jako kaleidoskop, který nám předvádí před očima ve stále nových barvách a tvarech ústřední poznání o lidské bytosti krácející inkarnacemi dopředu. (Na přívlastek "západní" se tu klade zvláštní důraz. Vždyť nesmíme zapomenout, že velká náboženství Východu pěstují vlastní nepochybující názor na reinkarnaci. Ale nelze pominout, že tyto nauky vycházejí z rozpoložení duší, které sotva můžeme srovnávat se západním vědomím. Proto je v tomto článku důležité zdůraznit, že novodobý vývoj logicko-vědeckého myšlení na Západě vedl k nezávislé a samostatné podobě ideje o znovuvtělení.)

Na nejvyšší úrovni myšlenkové jasnosti a pádnosti byla idea znovuvtělení lidského ducha vyslovena v pojmové formě odpovídající nárokům dvacátého století Rudolfem Steinerem (2), který vychází z jednoduchého pozorování životních jevů: vztah ke světu navazujeme dvojím způsobem. Jednak pozorováním:

svět v nás vyvolává dojmy, které uchováváme v paměti. Jednak jednáním: konáme skutky, kterými zanecháváme ve světě trvalé stopy. V obou případech se angažuje lidské Já jednak způsobem přívlastňujícím, jednak tvarujícím. Ve vzpomínce se stal kus světa vlastnictvím našeho Já. V následcích skutků žije část našeho Já dále ve světě. Pokaždé se tvoří nerozlučitelná sounáležitost.

Lidské Já je si samo sebou úplně jisto jen tehdy, zachovává-li si schopnost vzpomínky. Nemůžeme každé ráno začít žít úplně znovu a od samého začátku. Navazujeme na včerejší vzpomínky a prožíváme tím svou osobní identitu. -- Odpovídající psychologický pojem pro souvislost s následky našich činů se musí teprve utvořit. Ani svět není každé ráno nový. Setkáváme se s vlastními stopami z včerejška a máme žít s jejich důsledky. Patří k naší bytosti. Lze také říci, že se k nám vracejí zpět jako "vzpomínky" světa zakotvené ve vnějším okolí. Jsou stejně součástí našeho jáství jako to, co se zachovalo v paměti. Co nás "potká", co jako "příhoda", jako osud k nám "přichází", to jsme založili a zapříčinili sami. Vzpomínka a osud jsou polární složky Já, které se tak potkává samo se sebou.

Kdy se opět vynoří slůvko vzpomínky ze zapomnění v nitru nebo osudová souvislost dosud ponořená ve vnějším světě, to závisí na různých imponderabilních, nepředvídatelných podnětech a konstelacích. Jisté je jen to, že do obou stran -- směrem k nitru a směrem k vnějšku -- se ze světa nic neztratí. Můj dnešní život vyplývá z

včerejších a předvčerejších zkušeností a skutků. Moje dnešní zážitky a skutky tvoří půdu, z níž vyroste můj zítřejší a pozítřejší život.

Moje jáství je souvislé samo v sobě; přitahuje k sobě, co k němu patří. Nevrátí-li se nějaký následek činu ke mně zpátky už v tomto pozemském životě, musí se hledat a musí k tomu nastat příležitost v životě budoucím. Znovuvtělování je nutným požadavkem, vyplývajícím z důsledné psychologie Já.

Kdo sleduje článek za článkem tento myšlenkový řetězec, kdo pečlivě uskutečňuje myšlenkové kroky této nauky o člověku ("antroposofie"), ten nalézá nový zvnitřnělý způsob onoho "být si sám sebe vědom" (Selbst-Bewusstsein). To je pocit existence, který se nevyhnutelně rozšiřuje přes hranice narození a smrti. To dává jistotu Já, ve které lze prožít, co znamená pravá důstojnost člověka.

němčiny

přeložil

Frank

Z
Peschel

(1) - Emil BOCK: Wiederholte Erdenleben. die Wiederverkörperungsidee in der Deutschen Geistesgeschichte. Stuttgart 1932/1975. *Citáty osobností uveřejněné v tomto sborníku jsou vybrány z této knihy.*

(2) -- Rudolf STEINER: Theosophie, Praha 1992

JOHANN WOLFGANG GOETHE (1749-1832)

Tak málo bych se divil (a shledal bych to dokonce v úplném souladu s svými názory), kdybych se jednou po tisíciletích znovu setkal s tímto Wielandem jako světovou monádou, jako hvězdou první velikosti a kdybych spatřil a stal se svědkem, jak on svým líbezným světlem všechno... potěší a rozjasní..., jako vůbec, předpokládáme-li věčnost tohoto stavu světa, nelze pro monády připustit naprosto žádné jiné určení, než aby se i ony věčně zúčastňovaly radostí bohů jako blažené spolutvůrčí síly. Je jim svěřen růst stvoření. Ať už povolání nebo nepovolání, sami přijdou po všech cestách, ze všech hor, od všech hvězd; kdo by je zadržel? Já, jak mě zde vidíte, jsem jistě byl už tisíckrát tady a doufám, že se vrátím asi ještě tisíckrát.

(rozhovor s J. D. Falkem v den Wielandova pohřbu)

Reinkarnace z hlediska přírodních věd

RUDOLF BUBNER

Ve své knize EVOLUCE -- REINKARNACE -- KŘESŤANSTVÍ pojednává Rudolf Bubner o myšlence reinkarnace z pohledu přírodovědce. Porovnává nižší říše přírody -- minerální, rostlinnou a zvířecí -- v jejich stavbě a vývoji s říší člověka a ukazuje, že z toho nakonec vyplývá s určitou logikou myšlenka reinkarnace. To ovšem neznamená vědecký důkaz v pravém slova smyslu, který takto ani není možný, ale odstraňuje myšlenkové zábrany, které by mohly překážet nepředpojatému pozorování člověka i světa.

Bubner vychází z toho, že se ve čtvernosti přírodních říší -- nerost, rostlina, zvíře a člověk -- zrcadlí čtyři stupně bytí -- fyzické, životní, duševní a duchovní -- které se nakonec soustřeďují v člověku samotném. V každé této říši se projevuje určitá polarita zákonitosti a nahodilosti, ale vždy v jiné podobě. To vede nakonec k zajímavým závěrům.

Bubner píše: "V říších přírody se všechno řídí poměrem zákonitosti a nahodilosti. Všechny konkrétní a individuální jevy mají vztah k zákonům, které mají na různých stupních bytí také různou podobu. Existují zákony a případy fyzického světa formulované ve fyzice a chemii. V organické říši u rostlin a zvířat nabývají jevy a jejich zákony nové podoby. Zákonitost se teď jeví v omezené, soustředěné a individualizované podobě jako typ. Také jednotlivé případy tohoto zákona nabývají individualizované podoby. Jsou to exempláře nebo individua typu, druhu. Typ nebo zákon je jádrem či středem rostliny či zvířete, exempláře jsou periferií a obalem... každý životopis zvířete je v podstatě životopis druhu.

Na cestě od neživého bytí k živému pozorujeme zvnitřnění zákonitosti. Na tom se zakládá individualizace případů, což je jev neživému bytí ještě cizí."

Jak je to s člověkem? "Životopis lidského druhu hovoří pouze o povšechnostech, které zamlčují to nejdůležitější, totiž cenu a váhu osobnosti... Každý člověk je svým vlastním druhem. Tím je zároveň vysloveno, že zákonitost, druh, se ještě o další krok posunula dovnitř a ještě hlouběji a intimněji se ztotožnila s jednotlivým případem. Ztotožnění dosáhlo nejvyššího stupně a druh se stal exemplářem, čímž se exemplář povznesl na stupeň osoby." Nastal obrat v poměru typu k exempláři. Jednotlivá osoba je smyslem lidské říše. Na tomto podkladě nabývá otázka reinkarnace docela nové dimenze.

Žít opět na zemi - proč?

Proč ne?

Co může moderního člověka přimět, aby si postavil otázku možnosti opětovného života na zemi? To přece předpokládá nejen další život po smrti, ale také existenci před narozením a oboje ve vzájemném rytmickém střídání. Avšak v jaké nejistotě, neurčitosti a odporu žijeme dnes vůči těmto elementárním předpokladům.

Přesto existují důvody odsunout stranou tradiční soudy i předsudky a postavit se k problému nepředpojatě. Jedním z nejzávažnějších důvodů, jenž působí nezávisle na světovém názoru nebo víře, je sama evoluce. Vývoj totiž probíhá stranou veškerých náklonností a nechtutí, nebere ohled na to, co člověk míní, v co věří a co zamítá. Nutí nás, ovšem zcela svobodně, postavit se k této otázce vážně. Může se stát, že namísto otázky: "Proč žít opět na zemi?" budeme donuceni k jiné otázce: "Proč vlastně ne?" Proč by při tolikém a tak mohutném vývoji neměl být poskytnut i prostor k vývoji pro náš nejvnitřnější smysl, pro osobu člověka? Co brání lidem znovu si položit tuto otázku ze zcela jiného zorného úhlu, proč se stydět vyvodit důsledek, ke kterým nás sama věc nutí? Vždyť stvoření je tak ohromné a nesmírně bohaté, vzájemná závislost člověka a světa tak zřetelná a individualita jakožto vlastní cíl vývoje vyvstává tak jasně, než aby byl člověk schopen naplnit smysl své existence v jednom jediném lidském životě. Na co je veškerá tato věky přesahující bohatost stvoření, nač je toto nekonečné božské úsilí vytvořit člověku místo, kde by se mohl vyvíjet, jestliže se jednotlivec na něm může podílet jen po zlomek jediného svého života, jestliže mu zůstává zapovězeno a odepřeno účastnit se dále chodu dějin, života lidstva, sebezpřesahující evoluce celku! Jako bylo lidství velikým cílem pozemského vývoje, nyní a v budoucnu je velkým cílem vývoje lidstva individualita. Proč mluvíme stále jen o jednom -- o vývoji lidstva -- a nemluvíme i o tom dalším, o vývoji individuality? To, čím se lidé a lidstvo mají stát a k čemu jsou uzpůsobeni, se dá naplnit a uskutečnit jedině na Zemi a s pomocí země. Nám jsou však známy pouze tisícileté dějiny vývoje lidstva, jeho rodu, ale už ne stejně dlouhé dějiny osobnosti, individuality. Proč vlastně došlo k záměně typu a exempláře? Jestliže se nám stal typ živnou půdou a schránkou, jedinečnost pak životním jádrem bytí lidstva, k čemu bude, budeme-li dále rozvíjet a zdůrazňovat pouze typ?

Jelikož ale máme všichni velice omezený život a dějiny světa se ubírají mnohem mohutnějším krokem, může naše účast na nich probíhat pouze prostřednictvím menších doušek v rytmickém opakování. Tak se z jednotlivého vtělení duchovní bytosti stává opakovaná reinkarnace. Je to jediná možná individualitě příslušná podoba účasti na cestách uskutečňování lidské celistvosti vytvářející prostor pro vlastní individuální dějiny rodu. Musíme tedy nejprve porozumět oprávněnosti této otázky a pak se teprve tázat: "Jak?". Můžeme-li potvrdit tuto oprávněnost názorem, není už tak těžké dopátrat se onoho "jak". Nejde zde o tvrzení, ale o vzhled do jevů, které všechny poukazují k těmto závěrům, takže bude stále těžší sejít z cesty, kterou tato otázka naznačuje.

Dějiny druhů -- staré téma v novém hávu. Nadčasová a časová povaha druhů

Už vícekrát se ukázalo, jaký význam přísluší problému druhu. Fenomén Já můžeme totiž pochopit z fenoménu nepoměnného charakteru druhu nepodléhajícího procesu rozmnožování. Osobu můžeme rozpoznat jako vyšší jevovou formu druhu a ten naopak jako nižší jevovou podobu osoby.

Otázku po původu a dějinách druhu uvedl do povědomí lidstva Charles Darwin. Roku 1859 vyšlo jeho dílo s názvem: "O původu druhů přirozeným výběrem". Nemáme v úmyslu zabývat se dopodrobna darwinismem a vážit veškerá jeho pro a proti. Zajímá nás jen vlastní podstata evoluce. Již v prvních větách díla říká Darwin, v čem se považuje za stoupence nového pojetí a jakým odlišným a starším názorům oponuje. Pro doby před ním byly druhy něco neměnného, co vzniklo současně se stvořením.

Za významného zastávce oněch starších názorů platí veliký švédský přírodovědec Carl Linné se svým učením o neměnnosti druhů. S určitými odchylkami vyjadřuje zhruba tuto myšlenku: Je tolik druhů, kolik jich stvořila nekonečná bytost, tedy Bůh. Původ druhů neleží v čase jako u Darwina, ale je to původ z božské tvůrčí podstaty před veškerým časem. Nesou tedy druhy jakožto Stvořitelovo dílo také jistý odlesk nadčasové věčnosti a trvanlivosti. Pro Linného to jsou ideje v Boží mysli, podobné idejím Platónovým. V Linném působí ještě starší duchovní dědictví. Slovo "druh" k nám zaznívá i z příběhu o stvoření: "A Bůh řekl: ,Ať dá země vzejít travě, bylinám a stromům... každému podle jeho druhu.'" Proč se s takovou naléhavostí stále opakuje: "Každému podle jeho druhu"? Je to v první kapitole první knihy Mojžíšovy psáno celkem desetkrát. To tedy jde především o stvoření druhů, ideálních jednotek, systému kategorií, a ne o jednotlivý konkrétní exemplář. Neměli bychom tedy i my usuzovat také nejprve na celek typu, jenž teprve sekundárně ze sebe plodí mnohost jednotlivých exemplářů?

Co se ještě u Linného tak mocně projevovalo, druhy jakožto stvoření, jakožto duchovní ideje, ustupuje stále více do pozadí a nakonec pozbuje významu. Ona kdysi duchovně-ideálně chápaná neměnnost a jednota typu Darwina zcela poklesá na pouze fyzicky představitelnou neměnnost a kontinuitu dědičných procesů a původu. Roku 1857 se objevila kniha s názvem "Antropologie -- učení o lidské duši na přírodovědném základě". Autorem byl Immanuel Hermann Fichte, syn známého filosofa Johanna Gottlieba Fichteho. I v tomto díle se setkáváme s již často používaným slovem "species". Ale zde ho čteme ve zcela jiném významu. Fichte tento pojem používá zhusta, aby charakterizoval jedinečnou podstatu lidské individuality:

"Neboť génius, duchovní svébytnost ve své jedinečnosti, je rovněž jsoucnem sui generis (o vlastním původu), jako jakýsi do dějů světa nově vstupující zvířecí druh." (§ 230) "Každý je už zformován podle své duchovní podoby, neboť z duchovního pohledu se žádné individuum nerovná jinému, podobně jako se nerovná jeden zvířecí druh ostatním." (§ 231)

V § 226 praví Fichte, že nová individuální duše nesouvisí vůbec s aktem plození: "To by protičeřilo veškeré zkušenosti... to by totiž potom nebyly vůbec možné dějiny, kdyby do opětovného cyklu lidského plození nesestoupilo to duchovně nové, génius, jakožto něco nepředvídaného a vpravdě odjinud..."

Člověk jakožto svůj vlastní druh

Tím je jasné vyjádřeno, že člověk jakožto jednotná bytost v sobě přece nese vnitřní podvojnost. Je exemplářem druhu člověk, jenž do sebe pojímá a nese "génia", "to vpravdě odjinud". V rámci lidstva je každý ještě navíc svým vlastním druhem, individuem na úrovni a hodnoty druhu. Individuum je tedy víc než pouhý exemplář druhu, který přichází a odchází, je k tornu ještě svým vlastním druhem. Tím se nám odkrývá pohled na individuum jako omezenou jevovou podobu jistého nadčasového životního jádra bytí, jež náleží světu nepomíjivosti. Toto životní jádro bytosti je "už preformované" a má vůči pomíjivosti přirozené individuální podoby, tedy svou pre- a postexistenci, tj. existenci před narozením a po smrti.

Rozdíl v podstatě zvířete a člověka se jednoznačně projeví, pokud prozkoumáme jejich životopis. Na to často poukazoval Rudolf Steiner. Zvířata se jeví v individuální podobě, jejich vlastní životní jádro bytí je ale zakotveno v typu. Poměr druhu a exempláře zůstává přes všechny možné odlišnosti poměrem zákonitosti a nahodilosti. U člověka je tento poměr obrácený. Životopis člověka jakožto druhu má pro pochopení určité osobnosti pouze podřadný význam. Nejde o to, že by toto typologické (rasa, národnost, pohlaví, rodové příbuzenství) bylo nedůležité, ale nezasahuje podstatu. Člověk se zakládá na individualitě, na jáství, a tomuto svému původnímu určení se blíží tím více, čím více se v jeho typologickém založení uplatňuje ono individuální; blíží se mu tím více, čím méně je pouze konkrétním případem určitého typu a čím více se stává typologie pouze nahodilým případem jeho jáství. Životním jádrem jeho bytí je právě jáství a vše druhové je jen proměnlivou rouškou tohoto jádra. Při přechodu od zvířete k člověku se jádro a obal, střed a periférie, zákonitě a náhodně vzájemně zaměňují. Ze zvířecího individua, jež je pouze případem určitého typu, se u člověka stává individualita, pro niž to, co odpovídá typu, je pouze nahodilostí vůči jejímu Já. Když individuum povstává k vlastní individualitě, k vlastnímu typu, tehdy to, co je druhově typické, ustupuje a stává se pouze proměnlivou nahodilostí příslušející dané individualitě.

Reinkarnace jako nová podoba dějin druhů

Jakmile jsme se vzepjali k tomuto vrcholnému porozumění a pochopení, otevírají se nám nenadále perspektivy a zcela nové otázky. Darwin se táže po původu a vývoji druhů. Linného myšlenky uchopují myšlenku ideální, od stvoření dané neměnnosti druhů. Jak jinak a nově ale nyní tyto myšlenky vypadají, když už druhy nejsou biologické systémové kategorie, ale duchovní individuality, v podobě fyzicky reálných jednotlivců. Otázka stvoření a vývoje, bytí a proměny, trvalého životního jádra a proměnlivých projevů jsou tu opět, ovšem nyní už na zcela jiné úrovni, ve zcela jiném světle. Linného jazykem se musíme zeptat: "Jsou zde tyto species sui generis, tyto lidské bytosti -- lidská Já, od počátku, ab initio? Procházejí v průběhu dějin evolucí, aby svou vlastní bytost rozvinuly a vypracovaly? Pro evoluci zvířecího světa hrají jednotlivci jen podřadnou roli. Neptáme se po původu, dějinách a rozvoji jednotlivých exemplářů; ty představují pouze typ a pouze o jeho vývoj jde. Pokud se však exemplář povznese na úroveň typu, jak se to stalo u člověka, míří nyní otázka po evoluci přímo na evoluci jednotlivé bytosti, na jednotlivého člověka. Přitom novinkou oproti vší evoluci v přírodním pojetí je to, že do procesu vývoje musí být zapojena i individua. Individuum už nestojí pasivně před branami vývoje, ale je pojato do vývoje a pozváno k individuálnímu prožití a protrpění evoluce v celém jejím světodějném rámci. Ještě více: je to dokonce to nejvnitřnější jádro, ústřední událost celého vývoje lidstva. Jestliže dějiny světa zvířat zahrnují i dějiny jejich typů a druhů v různých epochách země, musí mít i lidské dějiny nějaké dějiny svých druhů, tedy individualit, a to také ve všech epochách. Stejný impuls, jakým je Charles Darwin pro nauku o evoluci, znamená i Rudolf Steiner pro nauku o reinkarnaci. Konkrétní jednotlivosti z celé plnosti toho, co vybádal a sdělil, zde nebudeme uvádět. Jen na to bychom měli poukázat, jak důsledně se tyto poznatky vyvozují z vědeckých předpokladů a jak i bez nadmyslových zážitků a bez odkazů na jiné autority nežli pozorování a myšlení se dá legitimně mluvit, i když třeba jen v náznaku, o reinkarnaci.

Po všem, co jsme uvedli a ještě uvedeme, je myšlenka reinkarnace, nahlíženo z přírodovědného i antropologického hlediska, na čase. Slyšitelně klepe na dveře vědomí doby. Proč jí neotevřít?

Bible a převtělování

KONRAD M. PAUL RUDNICKI

Existuje pro člověka něco jako posmrtná existence? Někteří dnešní křesťané soudí, že nejen myšlenka nového vtvělování, ale i myšlenka na jakoukoli posmrtnou existenci člověka protirečí biblickému podání. Odvolávají se na knihu Kazatel, také se jí říká Kóhelet, a tam čtou: "úděl lidských synů je týž jako úděl tygra; mají jednostejný osud. Jako tento i oni umírají, mají téhož ducha. Člověk nemá přednost před zvířaty. Neboť všichni spějí na totéž místo; všichni posli z prachu a obrátí se znovu v prach." (Kaz 3,19-20). Ano, v této knize najdeme i jiná podivuhodná tvrzení. Například: "Není člověku nic lepšího, než jíst a pít a pomět se při svém pachtění." (2,24) pro člověka není pod sluncem nic lepšího, než jíst, pít a radovat se." (8,15) "Neboť vše potká týž úděl -- spravedlivého i bezbožného, dobrého i zlého, čistého i nečistého, obětujícího i neobětujícího, dobrého i hříšníka... to je zlé na všem, co se pod sluncem děje... Živí totiž vědí, že zemřou, mrtví nevědí zhola nic, nemají také žádnou odměnu." A tak dále v podobném smyslu (9,2-10). Takovýmto názorům, jež zjevně neladí s Novým zákonem, ale vlastně ani se Starým zákonem, můžeme rozumět právě jen v kontextu celé knihy Kazatel. Její autor totiž na počátku říká: "Já, Kazatel, jsem byl králem nad Izraelem v Jeruzalémě. Předsevzal jsem si, že moudře propátrám a prozkoumám vše, co se pod nebem děje; onu úmornou lopotu, již Bůh uložil lidským synům, aby se lopotili." (1,12-13). I v dalších verších předmluvy (1,1-18) zřetelně stanoví, že zde vše analyzuje a zkoumá pouze lidskou moudrostí, lidským intelektem. Závěr jeho bádání zní: "Vše je marnost." (12,8). Ale i autor ví, že intelekt zde není nejvyšší instancí. Proto končí kniha varováním před "knižní moudrostí" a výzvou: "Boha se boj a jeho přikázání zachovávej, vždyť... (přes to, co nám dokáže sdělit samotný intelekt) ...Bůh postaví před soud veškeré dílo, i vše, co je utajeno, ať dobré či zlé." (12,9-14).

Jen ten, kdo nebere v úvahu začátek a konec této knihy, může tvrdit, že svědčí proti posmrtné existenci. Jak tedy ale máme tento posmrtný život ve světle Bible chápat? Nechme nyní stranou známé verše, jež se týkají styků živých s mrtvými, jako 1 Sam 28,7-20; Lk 16,19-31; či Lk 23,39-43, a věnujme se problému opakovaného vtělení.

Trpí děti za hříchy rodičů?

Mezi Božími přikázáními, jak jsou v 2. knize Mojžíšově (Ex 20,5-6, nebo také v Dt 5,9-10), stojí také: Já, Pán, tvůj Bůh, jsem žárlivý Bůh. Stíhám viny otců až do třetího a čtvrtého pokolení na dětech těch, kdo mě nenávidí, ale milosrdenství prokazují až do tisícého pokolení na dětech těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají." Z toho plyne, že se děti hříšníků až do čtvrtého pokolení budou těšit menší Boží milostí. Máme tomu rozumět tak, že budou potrestány za přestoupení otců? Ale v téže páté knize Mojžíšově čteme: "Nebudou usmrcováni otcové za syny, ani synové nebudou usmrcováni za otce; každý zemře za svůj vlastní hřích." (Dt 24,16). Ještě zřetelněji je totéž vyjádřeno u Ezechiela v delším úseku (18,1-20), jenž ústí do věty: "Neponese syn vinu otcovu, ani neponese otec vinu synovu."

Jevící se rozpor vyřešíme jen tehdy, přijmeme-li myšlenku reinkarnace: Rodičům nežijícím podle spravedlnosti se rodí děti s těžkou karmou. Ty však netrpí za prohřešky svých rodičů, ale za vlastní prohřešky, které spáchaly v předcházejících životech. Jejich vlastní karma si toho žádá, aby se narodili rodičům, u nichž mohou nést takový osud.

Může člověk hřešit v mateřském lůně?

Když potkali Kristovi učedníci slepce od narození, zeptali se svého mistra: "Mistře, kdo zhřešil -- tenhle ten, nebo jeho rodiče, že se narodil slepý?" (Jan 9,2). Samozřejmě nemohl ten slepec od narození zhřešit v mateřském lůně, ale jen v předcházejících vtěleních. Kristus se nestaví proti otázce, zda někdo může zhřešit před narozením, neříká, že je nesmyslná, ale vysvětluje, jak je tomu v onom konkrétním případě. Příhoda ukazuje, že mezi Kristem a jeho učedníky se hovořilo o myšlence reinkarnace.

Je to jen písářská chyba?

Ještě zřetelnější výrok o reinkarnaci nacházíme v knize Sirachovcově, kde čteme "Běda vám, bezbožní, kteří opouštíte Zákon Nejvyššího Boha. Když se zrodíte, narodíte se jako proklatí, a když zemřete, vaším údělem

bude prokletí." (Sir 41,8-9). Tak znějí tato slova správně přeložena. Většina církevních překladatelů byla ale přesvědčena, že se člověk může narodit jen jednou, takže usuzovali na porušení textu opisovačem a celý verš formulovali při překladu velmi volně. Luther například překládá: "Běda vám, bezbožní, kteří opouštíte Zákon Nejvyššího! V životě i ve smrti jste prokleti." Knihu Sirachovcovu známe ze Septuaginty, předkřesťanského kánonu svatých písem alexandrijských Židů a je tedy dochovaná pouze v řeckém překladu. Proto ji také protestanti řadí k takzvaným biblickým apokryfům, to jest biblickým spisům druhého řádu. Odtud snad tedy pramení i zde doložené volné nakládání s texty při překladu. Římská církev však spolu s Ortodoxní církví sdílí mínění, že Septuaginta je směrodatným textem Bible. Přesto jsou v mnohých katolických překladech slova natolik zpřeházena, že se z nich nedá nic vyčíst o budoucím zrození bezbožných. Starý latinský překlad, Vulgata, zůstává původnímu textu blíže.

Nenarodit se

Čin Jidáše Iškariotského je strašný. Vládne přesvědčení, že jeho posmrtný úděl musí být velice těžký. Ale co o tom praví sám Kristus? "Běda člověku, který Syna člověka zrazuje! Tomu člověku by bylo lépe, kdyby se nebyl narodil." (Mt 26,24). Ten, pro koho existuje jen jediné lidské zrození, se musí zeptat, proč se zde používá právě toto přirovnání. Je osud nenarozených dětí tak strašný? O kom se zde vlastně mluví? O těch, kteří umřou v podobě zárodku, nebo o těch, kteří vůbec nevzniknou? Ani v jednom případě nedává přirovnání osudu Jidáše k osudu nenarozených dětí moc smysl. Pravý význam onoho výroku se ale vynoří, pokud si uvědomíme, že každé vtělení je člověku vpravdě poklad, neboť mu poskytuje nezměrné možnosti. I ten, kdo nepracuje vědomě na svém vývoji, se vyvíjí. Jidáš oproti tomu více ztratil nežli získal. Bilance jeho vtělení vyzněla záporně. To je hrozné. Lépe by mu bylo, kdyby se tentokrát nebyl narodil...

AUGUST STRINDBERG (1849-1912)

Jsem v pekle a zatracení na mně doléhá. Prozkoumám-li svou minulost, vidím, že už moje dětství bylo zařízeno jako vězení a mučirna. A k vysvětlení muk, která byla uložena nevinnému dítěti, nezbývá než předpokládat předchozí bytí, z něhož jsme vrženi opět na Zem, abychom odpykávali zapomenuté hříchy.

Inferno

Eliáš a Jan Křtitel

Janovo evangelium nám podává zprávu o tom, jak se poslové ptali Jana Křtitele, zda je Eliáš: "Jsi ty Eliáš? A on jim řekl: Nejsem." (Jan 1,21). Ovšem u Matouše čteme, že Ježíš Kristus právě o tomto Janovi prohlašuje: chcete-li to přijmout, on je Eliáš, který má přijít. Kdo má uši, slyš." (Mt 11,14-45). Opět rozpor? Jenom pokud bychom věřili, že si člověk ve svých rozličných vtěleních zachovává vědomí vlastní osoby! Takový Jan Novák nikdy nebude ve svém dalším vtělení zase Janem Novákem. Jeho tělo, jeho pohlaví, jeho zvyky i názory na svět, jeho schopnosti budou úplně jiné. Poslům, kteří si asi mysleli, že Eliáš přebývá někde v nebesích v té podobě a formě, jakou měl kdysi za časů krále Achaba, a nyní se v nezměněné podobě opět zjeví, bylo nutno říci, že tyto vnější schránky jsou u Jana jiné než u Eliáše. Kdo však "má uši", porozumí, že i v jiných schránkách sídlí totéž Eliášovo Já.

Musí všichni křesťané přijímat myšlenku reinkarnace?

Všimněme si ještě, že zde Kristus říká „...chcete-li to přijmout...”. Myšlenka reinkarnace není nejdůležitější částí Kristova učení. V zemích, kde v Kristově době byla myšlenka reinkarnace všeobecně přijímána, způsobovala často u lidí vnitřní pohodlnost a zvrhávala se v pomýšlení: "Vše se opakuje. Mám ještě čas. Až v některém příštím životě se pokusím pokročit dále." Kristus i spisy Starého zákona, jež jeho příchod připravovaly, chtějí vyzdvihnout něco jiného: Každé vtělení je jiné. To, čeho můžeš dosáhnout nyní, nebudeš moci dosáhnout příště. Reinkarnace je elementární skutečnost. Důležitější je vědět, že každé vtělení je svým způsobem jedinečné. Jen tomu, kdo "má uši", kdo je to schopen přijmout, se má dostat správné reinkarnační nauky. To vysvětluje, proč Bible sice hovoří o reinkarnaci, proč zůstávají některé její verše bez této koncepce nesrozumitelné nebo rozporné, ale přesto tato nauka není nikde v židovských ani křesťanských svatých písmech nijak zdůrazněna.

Křesťanovi, tedy člověku, jež uznává Krista za svého Mistra, je lépe, pokud uvěří spíše ve výlučnost a jedinečnost každého lidského života, nežli jen přijímá reinkarnaci. Avšak tomu, kdo chce uchopit život dnešním vědomím a sebe-vědomím člověka, zůstane mnohé nevyjasněno, pokud neuzná obojí.

Článek BIBEL UND WIEDERVERKÖRPERUNG z časopisu Die Christengemeinschaft, roč. 1995, č. 11, str. 515-518.

Z němčiny přeložil Václav Ondráček.

HENRY FORD (1863-1947)

To co někteří pokládají za zvláštní nadání nebo vlohu, je podle mého názoru plodem dlouhých, v mnoha životech získaných zkušeností. K tomu však musím dodat, že věřím, že se opět narodíme. Vy a já, my všichni se mnohokrát rodíme znovu, žijeme mnoho životů, a shromazďujeme bohaté zkušenosti... Zdánlivě intuitivní „nadání“ je ve skutečnosti těžce získaná zkušenost.

(Z rozhovorů s Ralphem Waldo Trinem)

Hrozí ztráta dětství?

KARIN FLEISCHEROVA

Děti jsou odkázány na životní podmínky, které jim vytvářejí dospělí. Koncem minulého roku se v různých zahraničních časopisech (Spiegel, Stern aj.) objevily informace svědčící o tom, jak se tyto podmínky během dvacátého století zhoršily. Z jak disharmonického rodinného prostředí přicházejí děti do školy, jakou to vyvolává bezmoc a strach u učitelů. A co se všechno děje a připravuje v oblasti školství. Například ve Švýcarsku se vážně přemýšlí o tom, že by se měl snížit školní věk ze šesti let na čtyři roky. Informuje o tom mj. švýcarský časopis *Nové myšlení* (Č. 1/2000). Ví se, jaké by to mělo následky pro další život těchto dětí? Zdá se, že tyto problémy vyžadují hlubší poznání člověka, nechceme-li stále víc a víc upadat do chaosu.

Myšlenka reinkarnace je významná tím, že obrací pohled na individualitu člověka. Tady nejde o spekulaci anebo o nějaké senzační zprávy -- vážnost dnešní situace už nedovoluje povrchní přístup. Chtěla bych naznačit, jak se může proměňovat vztah k dětem, začneme-li o nich uvažovat z hlediska reinkarnace.

První období dětství

Život na zemi má pro člověka nesmírný význam. Dává mu zkušenosti, které může získat právě jen zde -- na zemi. Zůstává však otázkou, zda se může do tohoto života řádně inkarnovat. Týká se to především prvních sedmi let, protože malý člověk potřebuje svůj čas, než vstoupí do života. (Každé zvíře toho dosahuje mnohem rychleji).

Dítě se probouzí ve svém těle, vzpřimuje se, začíná chodit, mluvit -- tyto schopnosti si osvojí během prvních tří let. Dáváme-li dobrý pozor, uvidíme, že je individuální, jak a kdy se které dítě tohle všechno naučí. Je to období růstu. Tělo roste z podoby malého miminka až do chvíle, kdy před námi stojí dítě připravené pro školu. Do sedmi let spotřebuje dítě všechny síly na stavbu a růst těla. Tato fáze prochází obratem až v období výměny zubů, která je známkou školní zralosti jak fyzické tak duševní. Teprve tehdy se uvolňují síly pro učení. Když do tohoto přirozeného procesu zasáhneme a vnutíme dětem školu dřív, jsou jistě schopny udělat všechno, co od nich očekáváme, protože v tomto věku vše napodobují s plnou důvěrou, zároveň jim však odebereme síly, které by potřebovaly ke zdravému utváření těla! Dítě prostě potřebuje svůj čas, protože růst je celostní proces. Po narození se v těle inkarnuje duše podle toho, co si přináší sebou.

V tomto věku působí individualita na fyzickou schránku ještě zvenku. V Novém zákoně máme například obraz hvězdy nad dítětem a pastýři a králové přicházejí se svými dary, aby mu pomohli v prvních krocích na zemi. O Ježíšovi se opět mluví, až když dosáhl dvanácti let. Je to první okamžik, kdy se může v člověku výrazněji ukázat individualita. Kdo má děti v tomto věku, může takovou změnu pozorovat.

Do sedmého roku je dítě ve fázi, kdy potřebuje svobodu ve vývoji fantazie a prostřednictvím hry se seznamuje se světem. Pokud by si mělo co nejrychleji zvyknout na dnešní svět, kde jsou od něj očekávány intelektuální výkony, které nevycházejí přirozeně z něho, bude mu tento důležitý vývoj velmi ztížen.

Postižené dítě

Někdy se narodí dítě s vadou. V období fašistické diktatury, kdy lidská individualita nebyla uznávána za důležitou, nazvali takový život nepotřebným a zmařili jej euthanasií. Dnes, v obavě před problémy, které by jim přineslo postižené dítě, rozhodují se rodiče někdy pro potrat. Je však možné, že jde o případ inkarnace, ve které si individualita nemůže z nějakého důvodu osvojit své tělo, a přesto v něm žije. Z tohoto poznání vyrostl celý pedagogický obor -- léčebná pedagogika. Víme, jaký význam může mít taková inkarnace pro člověka, který prožívá svět v jiné rovině? Kdo má postižené dítě v rodině, ví, jakou lásku může ve svém okolí vzbudit. Vždyť život takového dítěte je obestřen tajemstvím a my nevíme, co se v jeho osudu skrývá. Tušíme například, co se naučí spasmatické dítě ve svém postiženém těle, jaké schopnosti získá, jakou vůli musí vyvinout k ovládnutí sebe sama? Všechno, co se naučí, mu zůstane do dalšího života. Takové myšlenky jsou sice neobvyklé, ale pomyslíme-li, že člověk se vrací do života s tím, co získal v jiné inkarnaci, měli bychom se spíš pokusit pomoci postiženému člověku, aby svůj těžký úkol lépe zvládl.

Osudové vztahy

Další myšlenkou v souvislosti s reinkarnací je to, že se v současném životě setkáváme, abychom pokračovali ve vzájemných vztazích. V poslední době vyšla celá řada knih v různých jazycích, které pojednávají o případech, kdy se dítě stalo pro druhého člověka osudem. Dítě jako takové nemůže požádat o pomoc, ale někdy v něm dospělý pozná svůj osudový úkol. Velmi známý je například život americké spisovatelky Heleny Kellerové, která zemřela v roce 1968. Jako dítě byla slepá a hluchá a učitelka Anne Sullivanová jí věnovala velký kus života, aby ji vlastní metodou vysvobodila z jejího vnitřního vězení. Jejich společný osud je dnes známý po celém světě.

I setkání učitele s jeho třídou přináší podobné zážitky. Je velký rozdíl, jestli učitel považuje svou třídu za náhodné společenství, anebo jestli věnuje pozornost vzájemným vztahům mezi dětmi i jejich vztahu k sobě. Jistý učitel waldorfské školy měl ve své první třídě dítě, které neustále působilo problémy. Když se ve třídě vytvořila krásná nálada, zcela jistě do toho Michaela začala vřesťet. Důvod se vždy našel. Sešity neměla v pořádku, byla takový malý živel a učitelé začali přemýšlet, zda nepatří do speciální školy. S tímto přesvědčením navštívil třídní učitel dívčiny rodiče. Všechno se obrátilo, když si vyslechl osud holčičky. Vlastní matka dítě nechtěla, proto se Michaela ocitla v kojeneckém oddělení nemocnice, kde její dnešní matka pracovala jako zdravotní sestra. Děvčátko neustále plakalo, uklidnilo se jen v náručí této sestry. A ta se rozhodla spolu se svým přítelem, že dítě adoptují. Učitel to pochopil jako svou vnitřní výzvu. Jednak měl soucit s dítětem, které muselo takovým způsobem začít svůj život, jednak viděl, jak mnoho záleží právě na něm. Dokonce se zastyděl za svůj někdejší postoj a rozhodl se -- "ano, pomohu jí". Příští den přišla Michaela do školy s kouzelným úsměvem a přivítala ho s výrazem, jako by říkala: "Ted' víš, jak to se mnou je..." V takové chvíli se ve vzájemném osudu rozhoduje mnohé.

Ve waldorfské škole vede učitel svou třídu od prvního do osmého ročníku. V této době nejen učí, ale také s dětmi prožívá dobu duševního růstu. A na něm se podílí kromě potřebného vzdělání i jeho obyčejný pohled na život -- chce-li rozumět také neviditelné části života, odkud člověk pochází a kam jde. Vůbec o tom nemusí mluvit, ale děti z takových pocitů hodně čerpají.

Vrátím-li se na začátek článku, vidím v těchto problémech hlavně výzvu k hlubšímu poznání, koho máme v dětech vlastně před sebou. A co se týká předčasného oslovení dětského intelektu, s tím už mají zkušenosti např. v Americe, kde vyšla v roce 1982 kniha s titulem *The Disapperance of childhood* (Ztráta dětství). Autorem je Neil Postman, profesor na univerzitě v New Yorku. Líčí následky tohoto jednání a varuje. Ted' chtějí pokračovat v Evropě -- jak ve Švýcarsku, tak i ve Francii -- stejným způsobem. Stojí za tím také ekonomické zájmy: mladý člověk se pak může dříve účastnit hospodářského procesu a úspěchu. Jako by se nevědělo, co znamená takové urychlení pro celý život. Není-li dětem umožněno, aby nacházely správné podmínky pro svůj vývoj, záleží na dospělých, aby se učili chápat, co děti potřebují a snažili se jim to umožnit. Ráda bych zakončila větou R. Steinera, který podporoval založení waldorfského školství v letech 1919 až 1920: "Protože člověk je postaven do světa jako tvořivá bytost, sám musí spoluutvářet svůj vývoj."

NOVALIS (1772-1801)

Kdo zde nedojde dokonalosti, možná jí dojde tam, nebo bude muset nastoupit opětovnou pozemskou dráhu. Není tam také třeba smrt, jejímž výsledkem je pozemské narození? Tak by bylo lidské pokolení menší, méně početné, než myslíme. Avšak lze o tom uvažovat ještě jinak...

(Z Fragmentů)

Opakování pozemských životů

MAX HOFFMEISTER

O tom, že se člověk rodí opakovaně, existují četné důkazy. Máme mnoho zpráv o tom, že si lidé pamatují své minulé životy s velmi přesnými podrobnostmi. Srovnáním většího množství takovýchto výpovědí lze poměrně snadno určit, zda jsou údaje pravdivé, protože poznáváme jejich zákonitosti. Myšlenka reinkarnace v sobě zahrnuje předpoklad preexistence lidské bytosti. Uvedeme zde proto několik příkladů, které ukazují, co lidé o této skutečnosti vědí -- nejprve o brzy zemřelých dětech, které se mohou rychle vracet.

Jak známo, v rodině Rilků se nejprve narodila dcera jménem Mana, která však brzy zemřela. Poté přišel syn a matka tvrdila, že se Mana narodila znovu. Odtud pochází jméno: Mana Renée (Mana Znovuzrozená), německy Rainer Mana, přičemž Rainer je německou verzí jména René.

Jedna žena nám vyprávěla, že po mnoha chlapcích konečně přivedla na svět dceru, která však zemřela na nemoc asi v pěti letech. O mnoho let později měla ještě jedno dítě, také děvče. Když s touto holčičkou šla zase jednou

na hřbitov a plakala na hrobě své zemřelé dcerušky, řekla jí její nejmladší: "Už nemusíš plakat, vždyt' já jsem zase tady. Ještě přesně vím, jak jsi mě tu pochovala, byla jsem přece velmi nemocná."

Ponechme otevřenou otázku, zda se u dětí, které se rychle navrátily, jedná o znovuvtělení nebo jen o cestování duší, protože se narodily tak brzy a ve stejných rodinách. Možnost rychlého návratu je možno vysvětlit i jinak. Dítě nemá příliš mnoho osudového k pročišťování, nepřineslo si také žádné podstatné vlohy nově získané v pozemském životě, které by se měly dále rozvíjet ve schopnosti. A tak prochází rychle světem duší, aby se mohlo brzy vrátit. Ale něco takového jako například zkušenost nemoci by mohlo být pro pozdější pozemský život důležité a v novém životě se může silně projevit. Zdá se také, že lidé, kteří prošli jen krátkým cestováním duší nebo prodlévají jen krátkou dobu mezi smrtí a narozením v duchovním světě, si mohou ještě vzpomenout na předchozí pozemský život. Ano, dokonce i těla po sobě následujících inkarnací se podobají. Uveďme příklad. Angličan F. Moss uvádí:

"Přišel jsem do Německa s okupačním vojskem roku 1919. Brzy po příjezdu do Kolína nad Rýnem jsem se cítil v tomto prostředí neobyčejně domovsky. Abych přišel na stopu svému pocitu, že jsem doma, šel jsem s několika kamarády do překrásného kolínského dómu. Dřív než jsme vstoupili, popsal jsem jim přesně interiér chrámu, který jsem v tomto životě nikdy neviděl... A dále: jel jsem s kolegy lokálkou do místa Engelskirchen, vzdáleného od Kolína několik kilometrů. Když jsme přijeli, prohlásil jsem, že nedaleko musí být místo zvané Freilingsdorf. Zase se můj údaj ukázal jako správný. Ale největší překvapení jsme prožili, když na mě starý hostinský z hospody ve Freilingsdorfu při mém vstupu ohromeně zíral a potom odběhl a přinesl starý portrét datovaný rokem 1756, zobrazující chlapce v kroji z osmnáctého století. Rysy jeho obličeje ve všech podrobnostech tak přesně souhlasily s mými, že už nebylo možné hovořit o podobě, ale o naprosté stejnosti."

Dalším příkladem jsou vzpomínky matky desetiletého chlapce:

Syn kreslil kulaté černošské obydlí se zvláštním vývodem pro kouř... Před obydlím nahá žena s dlouhými povislými prsy. Vedle obydlí vlnící se vodní plocha a v pozadí palmy. Pak mně ukázal obrázek a prohlásil:

"Bydleli jsme v takovýchto chatrčích, stavěli jsme si je sami. Stejně tak si každý sám vyhloubil a vyřezal svůj člun z kmene stromu. Byla tam velká řeka, ale nemohli jsme do hloubky, protože ve vodě žily všelijaké potvory, které člověku mohly ukousnout nohu... Teď chápeš, proč jsem minulý rok tak řval, když jsi mě chtěla vzít do vody. A vzpomínáš si, mami, jak jsme loni koupili ten velký člun? Chtěl jsem taky hned veslovat. Věděl jsem, že to umím... Koukni, tady stojím a lovím velkého ptáka, tady vedle mě leží můj klobouk."

Zeptala jsem se:

"Proč jsi své ženě nakreslil tak dlouhá, povislá, šeredná prsa?"...

"Protože taková měla! A není to šeredné! Byla velmi krásná!" dodal pyšně...

Později, když mu bylo patnáct, prosil mě, abych mu koupila velký jazzový buben... Vzal dvě paličky, posadil se k němu a vybubnoval hned jistou rukou a s velkou samozřejmostí ty nejtěžší rytmy s nejnemožnějšími synkopami. Bubnoval jako v extázi, oči mu zářily a slzy stékaly po jeho tvářích... Když bubnoval jeden velmi pozoruhodný rytmus, řekl:

"Vidíš, mami, takhle jsme si předávali na obrovské vzdálenosti různá znamení a zprávy, "a bubnoval jako posedlý.

Mnohem později, když tuto rodinu navštívil Paul Brunton, ukázala mu matka, paní E. Haichsová, kresby svého syna.

Brunton jí řekl:

"Tento stavební styl obydlí je typický pro leden černošský kmen ve střední Africe, na břehu Zambezi. Všechny podrobnosti jsou tu naprosto správně zachyceny... Moderní klobouk je upletený z rákosí a pro tento kmen typický. Také jeho lovecká zbraň je nakreslena správně. A potvora, co ukousne nohu, je samozřejmě krokodýl. Tam se to krokodýly hemží..."

Syn paní Haichsové si nikdy nechtěl číst povídky o černoších.

"Na co? Víím přece líp, jaké to tam bylo, nepotřebuju vědět, co si o tom myslí bílí lidé. A když náhodou čtu pravdivé líčení, musím pořád plakat, ať chci nebo ne..."

Později, když už byl důstojníkem u letectva, shlédl se svou matkou film o černoších. Mladík při něm plakal, jako dítě, vzlykal a slzy nezadržitelně stékaly po jeho tvářích.

Promyslíme-li takovou výpověď, můžeme pochopit mnohé spontánně se projevující zvláštnosti u svých vlastních dětí. Vylíčení období před narozením ve smyslu preexistence duchovní bytostné podstaty by bylo neuspokojivé, kdybychom nevěnovali pozornost také životním cílům a vlohám, zásahům osudu a nemocí a jejich hlubšímu smyslu.

Idea reinkarnace v pohádkách a pověstech

MAX HOFFMEISTER

Myšlenku opakovaných pozemských životů nalézáme stále znovu v pohádkách a pověstech. Příkladem nám může být reinkarnační pohádka "Paní Zima" z odkazu bratří Grimmů. Zrekapitulujme si stručně její obsah: Jedna vdova měla dvě dcery, obě Marie: vlastní, která byla ošklivá a líná, a nevlastní -- pěknou a pilnou. Zatímco vlastní dceru rozmazlovala a podporovala ji v jejích špatných vlastnostech, té nevlastní poroučela a všemožněji trápila. Jednou musela hodná Marie na matčin příkaz přist tolik, až měla zkrvavené prsty. Aby ji nepotřísnily nit, šla si omýt ruce do studny, ale cívka jí přitom spadla do vody. Nelítostná macecha ji poslala, aby cívku ze studny vylovila, dívka skočila do studny a ztratila vědomí. Když se probudila, byla na krásné rozkvetlé louce v záři slunce. Vydala se po pěšině, až došla k peci plné bochníků chleba, které jí prosily, aby je vyndala, že už jsou upečené. Vyhověla jim a šla dál. Došla k jabloni, která jí prosila, aby z ní setřásla jablka, protože už jsou zralá. Setřásla je a putovala dál až k domu zubaté stařenky. Ta vypadala děsivě, ale byla vlídná a nabídla jí službu. Marie souhlasila a ochotně vykonávala všechny svěřené práce, z nichž bylo nejdůležitější natřepávání peřin. Když z nich vyletovalo peří, na světě sněžilo. Ačkoli se tam měla velmi dobře, za čas se jí začalo stýskat po domově. Paní Zima ji dovedla k bráně, dala jí ztracenou cívku a když bránu otevřela, z nebe padal zlatý déšť a všechno zlato na dívce zůstalo. Prošla branou, ta se za ní zavřela a ona byla nedaleko od domku nevlastní matky. Celá pokrytá zlatem vyprávěla, co zažila. Macecha se rozhodla dopřát stejné štěstí vlastní dceři a hodila ji do studny. Ocitla se na stejné louce, ale nevytáhla bochníky z pece ani neseťřásla jablka a ve stařenčině domě byla čím dál línější, až ji paní Zima poslala zpět na zem. Při procházení branou se na ni vylila smůla a ta na ní pak zůstala až do smrti.

Co nám tato pohádka sděluje?

Individualita, vystupující v další reinkarnaci jako Smolná Marie -- když se branou znovu vrací na Zemi -- byla již ve svém předchozím životě pozoruhodně ošklivá a líná. Zdá se, že ji ještě podporovaly staré síly vědomí její vlastní matky. Nebyla nucena vzbudit nové síly vědomí pozemskou prací tak jako její nevlastní sestra. Ta rozvíjela své bdělé myšlenkové síly (v obraze "myšlenkové nitě" při předení), musela toho však dosáhnout cestou plnou odříkání a překonání starých sil krve. Byla "pěkná a pilná" a též laskavá, neboť vyťahovala všechny chleby z pece, setřásla všechna jablka ze stromu a ochotně vykonávala službu u paní Zimy, tak jako kdysi v pozemském životě sloužila své nevlastní matce. Ochotu, píli a laskavost přinesla do duchovního světa. Spolu s nově získanými myšlenkovými silami byla na cestě branou do nového pozemského bytí obdařena zlatem ducha. Líná sestra si však přinesla předpoklady, že se znovu narodí s negativními vlastnostmi a že z tohoto důvodu bude mít v životě pořád smůlu. "Smůla však na ní pevně držela a dokud žila, nechtěla ji opustit." "Domem paní Zimy" je míněn duchovní svět. Vyplývá to velmi působivě ze skutečnosti, že Zlatá Marie tam pocítila touhu vrátit se zase "domů", tedy do pozemského světa, kde mohla získávat schopnosti, ač se ve světě duchovním měla tak dobře. Jak vidno, duše člověka touží zase po novém pozemském životě.

Z knihy Gespräche mit Ungeborenen. Kinder kündigen sich an.
Autoři: Dietrich BAUER, Max HOFFMEISTER, Hartmut GÖRG.
Stuttgart. Urachhaus 1986. Str. 169-170.

Z němčiny přeložila a upravila Blanka Kynčlová.

GEORG CHRISTOPH LICHTENBERG (1742-1799)

Nemohu se zbavit myšlenky, že jsem zemřel, než jsem se narodil, a že se ve smrti do tohoto stavu vrátím. V mnohém ohledu je opravdu štěstí, že tuto představu nelze vyjasnit. Ačkoli člověk umí uhádnout toto tajemství přírody, bylo by velmi proti jeho zájmům, kdyby to uměl dokázat. Zemřít a znovu ožít se vzpomínkou na svou předchozí existenci, tomu říkáme návrat ze mdloby; probudit se znovu s orgány, které se nejdříve musí opět utvořit, to znamená narodit se...

WILHELM BUSCH (1832-1908)

To jest, co Schopenhauer nazývá vůlí: všemocný pud k životu; Všudy tentýž... v nebi i na zemi; ve skalách, vodách, hvězdách jako i v našich prsou. Ona tvoří, plní a pudí, vše, co je. Ve „věži“ sedí intelekt a dívá se na tento ruch. Říká vůlí: „Stařenko, nech toho! Budou nepříjemnosti!“ Ale ona neslyší. Zklamání, krátká slast a dlouhá starost, stáří, nemoc, smrt, ani to ji nezdrtí; pokračuje dál. A bude-li vypuzena ze své kůže třeba tisíckrát, najde si novou, která to musí odpykat.

Dopis ze dne 25.5.1875

SÖREN KIERKEGAARD (1813-1855)

„Piš“, řekl onen hlas, a prorok odpověděl: „Pro koho?“ – Hlas děl: „Pro zesnulé, pro ty, které jsi miloval jako předky.“ – „Budou mě číst?“ – „Ano, neboť se vrátí jako potomci.“

Z pozůstalosti

AUTOŘI:

GEORG BLATTMANN

Je farářem Obce křesťanů a redaktorem časopisu Die Christengemeinschaft.

KARIN FLEISCHEROVÁ

Je farářkou Obce křesťanů v Praze. Jako členka redakční rady se podílí na přípravě sborníku Okruh a střed.

MILAN M. HORÁK

Je farářem Obce křesťanů v Überlingen u Bodamského jezera.

ROLF MEGOW

Je farářem Obce křesťanů v Lipsku.

MECHTILD OLTMANN

Je farářkou Obce křesťanů v Berlíně.

FRANK PESCHEL

Je farářem Obce křesťanů v Praze. Jako člen redakční rady se podílí na přípravě sborníku Okruh a střed.

KONRAD M. PAUL RUDNICKI

Je profesorem astronomie na Jagellonské univerzitě v Krakově a knězem církve Mariavitů. Je též členem Obce křesťanů.

OBEC KŘESŤANŮ, vydavatel sborníku Okruh a střed, byla založena roku 1922 v Německu. Podnětem k jejímu vzniku byla otázka, zda a jakým způsobem může dojít ve dvacátém století jakožto století strojů, informací a praktického materialismu ke skutečné obnově náboženského života. S tímto problémem se skupina zakladatelů Obce obrátila na Rudolfa Steinera, který na základě antroposofického bádání zprostředkoval novou podobu křesťanského kultu a života. Nový způsob je srozumitelný a současně otevírá možnost konkrétního náboženského citění. Obec křesťanů dnes působí v mnoha zemích světa, v Čechách od roku 1925.